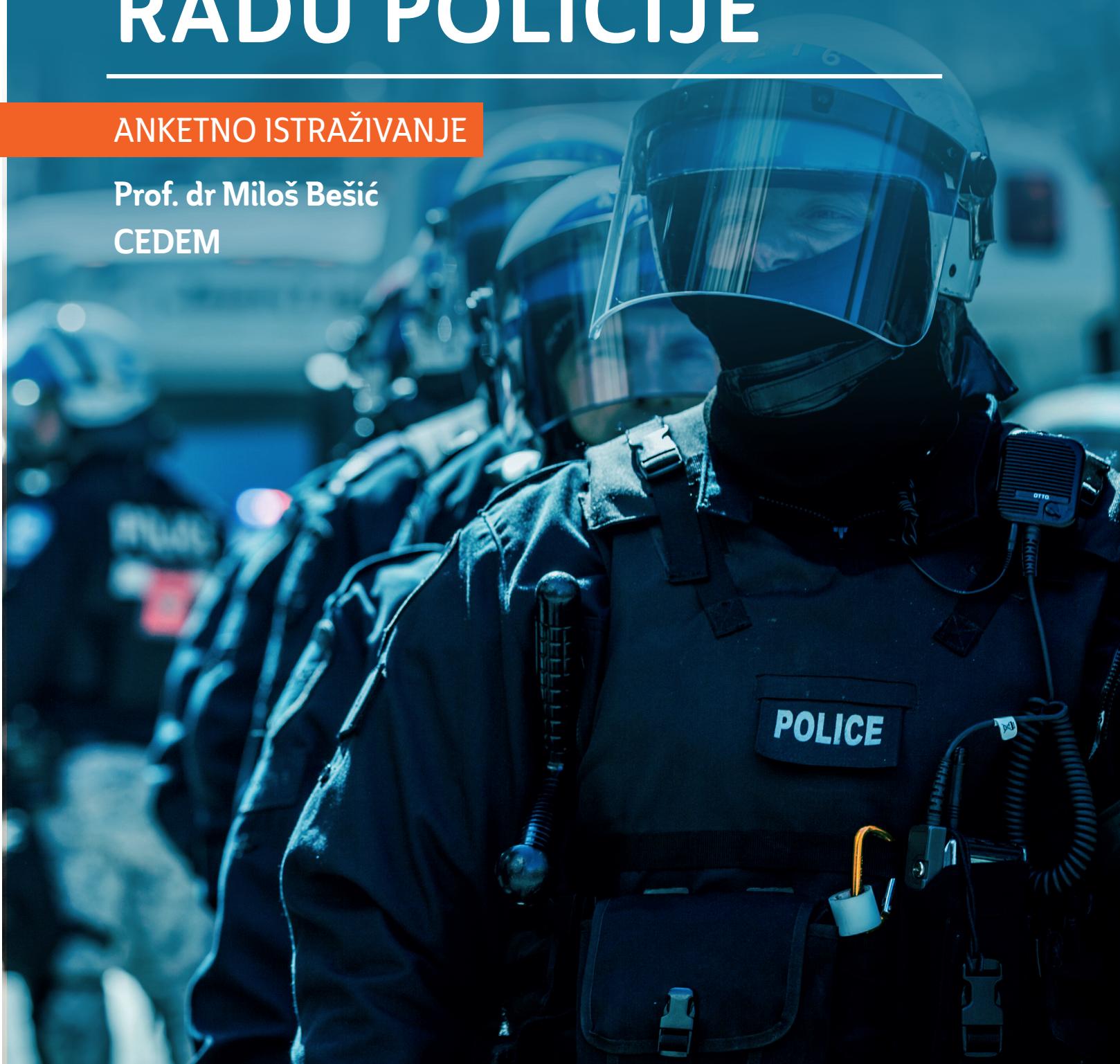

ISKUSTVA I STAVOVI GRAĐANA/KI O RADU POLICIJE

ANKETNO ISTRAŽIVANJE

Prof. dr Miloš Bešić
CEDEM

ISKUSTVA I STAVOVI GRAĐANA/KI O RADU POLICIJE

ANKETNO ISTRAŽIVANJE

Prof. dr Miloš Bešić
CEDEM

Izdavač:

Centar za demokratiju i ljudska prava - CEDEM (www.cedem.me)

Za izdavača:

Milena Bešić

Autor:

prof. dr Miloš Bešić

Dizajn:

Brain studio, Podgorica

Novembar 2023

Istraživanje je realizovano u okviru projekta „Policija u službi građana/ki”, podržanom od strane Ambasade Savezne Republike Njemačke u Crnoj Gori. Sadržaj istraživanja ne odražava zvanična mišljenja i stavove donatora

Sadržaj

Ključni nalazi istraživanja.....	7
Procjena stanja u Crnoj Gori	7
Percepcija policije i procjena njihovog rada	7
Povjerenje u policiju i pitanja bezbjednosti	7
Komunikacija i saradnja građana/ki i policije	8
Selektivno i diskriminаторно ponašanje policije	8
Problem organizovanog kriminala	8
Aktuelna pitanja koja se odnose na policiju nakon smjene vlasti 2020.godine.....	9
Uvod	10
Metodologija.....	12
Opšti pokazatelji ocjene stanja u društvu.....	14
Opšti stavovi prema policiji i procjena efikasnosti njenog rada	16
Rad policije i problemi bezbjednosti.....	22
Komunikacija s policijom i procjena osobina policijskih službenika/ca.....	27
(Ne)diskriminаторno ponašanje policije i pritužbe na njen rad	33
Percepcija umiješanosti policije u kriminalne aktivnosti i politizacija rada policije.....	37
Aktuelna pitanja koja se odnose na rad policije	40
Umjesto zaključka	42

KLJUČNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Najprije dajemo u narednim redovima ključne nalaze istraživanja.

Procjena stanja u Crnoj Gori

- Nešto je veći broj građana/ki koji smatraju da se Crna Gora kreće pravim putem, u odnosu na referentan broj onih koji smatraju da se kreće pogrešnim putem.
- Trećina građana/ki zadovoljna je radom Vlade u tehničkom mandatu, dok je nezadovoljstvo prisutno kod oko 40% građana/ki.
- Trenutna evaluacija političke situacije je mnogo bolja kada se uporedi sa posljednjim periodom vladavine DPS-a, ali je značajno lošija nego 2011. godine kada smo realizovali posljednje istraživanje o radu policije.

Percepcija policije i procjena njihovog rada

- Dominantne asocijacije na riječ „policija“ su „hvatanje“ kriminalaca i „kontrola saobraćaja“, dok je izražena asocijacija „zaštita ljudi i njihovih prava“.
- Na osnovu prvih asocijacija može se reći da se percepcija policije u posljednjih 20-tak godina mijenja od funkcije protekcije ka funkciji penalizacije.
- Sumarno, procenat onih koji imaju pozitivan stav prema policiji je danas na istom nivou kao prije 12 godina (oko 70%).
- Procijenjena efikasnost rada policije danas je viša za 10% u odnosu na 2007, ali niža u odnosu na 2011. za preko 4%.
- Procenat onih koji tvrde da je policija efikasnija u njihovoj opštini u odnosu na ostale je gotovo identičan kao i prije 12 godina.
- Građani/ke Kotora najbolje ocjenjuju efikasnost policije u svom gradu u odnosu na druge gradove, a visoku ocjenu bilježimo još i u Pljevljima.
- U odnosu na druge opštine, komparativno, kao najneefikasniju policiju ocjenjuju građani/ke Bara, Bijelog Polja, a potom, Ulcinja, Nikšića i Berana.

Povjerenje u policiju i pitanja bezbjednosti

- Povjerenje u policiju bilo je najniže u godini poslije referendumu (2007), dok smo 2011. godine mjerili rast povjerenja od gotovo 10%. Danas, međutim, u odnosu na 2011. godinu mjerimo blagi pad povjerenja u policiju.
- Crnu Goru karakteriše visok osjećaj lične bezbjednosti, a longitudinalni podaci pokazuju i snažan linearni rast po ovom parametru.
- Najveći problemi bezbjednosti u Crnoj Gori jeste narkomanija i rasturanje droge, a značajan je i problem i saobraćaj.
- Preko 63% građana/ki iskazuje zadovoljstvo rješavanjem problema od strane policije.
- Ključni razlog nezadovoljstva radom policije jeste brzina (sporost) reagovanja.

- Ključna mjera koju građani/ke preporučuju kako bi se povećao stepen efikasnosti policije jeste povećano prisustvo pješačke patrole.
- Četvrtina građana/ki izražava visok stepen spremnosti da pomogne policiji u rješavanju bezbjednosnih problema, ali je ova spremnost iz godine u godinu sve manja.

Komunikacija i saradnja građana/ki i policije

- Građani/ke visoko ocjenjuju saradnju i komunikaciju s policijom, a u ovom pogledu mjerimo kroz vrijeme kontinuiran progres.
- Kada je riječ o osobinama policijskih službenika/ca, građani/ke najbolje ocjenjuju osobinu „komunikativnost“, a najlošije „efikasnost“.
- Kontakt građana/ki sa policijom je bio frekventniji 2004. u odnosu na 2011. godinu, a da je to učestalije nego prije 12 godina.
- Najčešće građani/ke imaju kontakt sa policijom ili uslijed rutinskih saobraćajnih kontrola, ili uslijed saobraćajnih prekršaja.
- Manje od 1/4 građana/ki prijavljuje neprijatnost uslijed kontakta sa policijom, a važan je podatak da je značajno veći broj prijavljivao neprijatnost u kontaktu sa policijom 2011. godine, nego što je to danas slučaj
- Veliki broj građana/ki Crne Gore ima prijatelja/icu i/ili rođaka/u u policiji

Selektivno i diskriminatorno ponašanje policije

- Kada se ponaša selektivno, ključni kriterijum diskriminacije je politički. Važan kriterijum diskriminacije jeste i imovinsko stanje građana/ki, a najmanju selektivnost u radu policija pokazuje u odnosu na etničku i vjersku pripadnost.
- U slučaju da su im ugrožena prava, veliki broj građana/ki ne zna kome da se žali, a nepovoljniji nalaz od ovoga jeste da danas manji broj građana/ki zna kome da se žali nego prije 12, kao i prije 20 godina.
- Oko 17% građana/ki kaže da je imao ličnih iskustava kada je riječ o tome da policija prekoračuje svoja ovlašćenja, a oni koji to tvrde u najvećoj mjeri ističu da riječ o neprimjerenoj upotrebi sile tokom policijske intervencije, te na političkim protestima.
- Ukoliko bi prijavili prekoračenje policijskih ovlašćenja, prva adresa su nadležni u policiji, uz napomenu da je danas značajno manji broj građana/ki u ovoj kategoriji u odnosu na istraživanje iz 2011. godine.
- Oni koji tvrde da ne bi prijavili prekoračenje ovlašćenja u radu policije, kao razloge neprijavljivanja navodi uvjerenje da to ne bi imalo nikakve svrhe, strah od posljedica i teškoće prilikom dokazivanja.

Problem organizovanog kriminala

- Jako veliki broj građana/ki smatra da je rad policije ispolitizovan, kao i da policija radi u službi partija na vlasti.
- Jako veliki broj građana/ki ističe da je organizovani kriminal izražen problem.
- Značajno veći broj građana/ki smatra da država nije efikasna u borbi protiv organizovanog

kriminala, u odnosu na referentni broj građana/ki koji izražava stav da država jeste efikasna.

- Veliki broj građana/ki smatra da su službenici/ce policije umiješani u organizovani kriminal.
- Problem potencijalne povezanosti policijskih funkcionera i kriminalnih grupa veoma je izražen.
- Značajan broj građana/ki smatra da u društvu ima nedodirljivih pojedinaca prema kojima policija ne djeluje.

Aktuelna pitanja koja se odnose na policiju nakon smjene vlasti 2020. godine

- Građani/ke procjenjuju da je nakon smjene vlasti policija donekle poboljšala svoj rad.
- 55% građana/ki odobrava nedavna hapšenja policijskih službenika/ca, a građani/ke kao slučajeve za koji su čuli najčešće navode hapšenja Lazovića, Milovića, Veljovića, Bajčete i Kneževića.
- Kada je riječ o broju policijskih službenika/ca, građani/ke ocjenjuju da je njihov broj taman koliko je potreban, a veoma je ujednačen broj onih koji smatraju da broj policijskih službenika/ca treba povećati, odnosno smanjiti.

UVOD

Tokom 2004. godine CEDEM je realizovao jedno obimno kvalitativno istraživanje metodom grupnih diskusija za potrebe OEBS-a. Ovo istraživanje nam je dalo uvid o iskustvima građana/ki koji nam omogućava da se realno i životno sagleda njihova percepcija kada je riječ o radu policije. Napominjemo da je ovo istraživanje sprovedeno u vrijeme kada se spremala referendumска borba za nezavisnost Crne Gore, a u tom trenutku ishod ove borbe nije bio izvjestan. Napetosti koje su karakterisale ovaj period ostavile su efekat na sve političke institucije, a policija, kao organ sile (neki će reći i represije), imala je naročito važno mjesto i ulogu. Tako su nalazi grupnog intervjuisanja upućivali na politizaciju policije, tačnije, građani/ke su u najvećoj mjeri govorili/e o političkim aspektima rada ovog organa. Ispitanici/ce su u tom istraživanju insistirali/e na depolitizaciji i departizaciji policije, što se izjednačavalo sa profesionalizacijom rada policije i njenih službenika/ca. Takođe, građani/ke su i tada ukazivali/e na povezanost policije s organizovanim kriminalom, kao i raširenim slučajevima korupcije u policiji. Dodatno, građani/ke su ukazivali/e na nasilno ponašanje policije, kao i na raširene slučajeve intervencionizma koji postoje, te posljedično selektivnog djelovanja ovog organa. Konačno, uslijed naglašenih političkih tenzija i krupnih problema sa korupcijom i kriminalom, nivo povjerenja u policiju bio je veoma nizak, a dodatno, i osjećaj lične bezbjednosti bio je pod znakom pitanja.

Na osnovu ovog istraživanja CEDEM je sproveo kvantitativno/anketno istraživanje pri čemu su ciljevi i instrumenti prilagođeni ključnim nalazima gorenavedenog kvalitativnog istraživanja. Takođe, u godinama koje su dolazile, CEDEM je u nekoliko navrata obavljao istraživanja koja se odnose na rad policije, i generalno, kada je riječ o stavovima građana/ki prema policiji. Nakon prvog istraživanja koje je sprovedeno 2004. godine, uslijedila su istraživanja o radu policije 2007, 2011, kao i ove tekuće 2023. godine. Iako je svako od navedenih istraživanja imalo određene specifične ciljeve, opšti cilj u svim slučajevima bio je isti, a to je da se utvrde stavovi građana/ki prema policiji, kao i iskustva koje su imali s policijom. Metodološki, sa stanovišta ovog izvještaja, ključno je da smo upitnik u svim slučajevima formirali na način da imamo veliki broj identičnih pitanja koji omogućavaju analizu stavova i iskustava građana/ki kroz vrijeme. Ako se uzme gorenavedeni longitudinalni presjek perioda istraživanja, moguće je poreediti ključne parametre rada policije u percepciji građana/ki u proteklih dvadeset godina. Izvještaj koji je pred Vama će stoga za sva pitanja koja su bila identična u navedenim periodima istraživanja pružiti referentne podatke koji mogu biti više nego informativni; dakle, nije riječ samo o procentualnoj distribuciji stavova i iskustava građana/ki, već je riječ i o tome kako su se navedeni stavovi i iskustva mijenjali kroz vrijeme. Dodatno, i sâm upitnik je vremenom evoluirao, tako da nemamo za svaki pokazatelj presjek u svim vremenskim tačkama. Međutim, u najmanju ruku, kada je riječ o istraživanju koje smo obavili 2011. godine i aktuelnog koje smo upravo realizovali, za najveći broj pokazatelja imamo poređenje, što omogućava poređenja u presjeku od 12 godina.

Komparativni prikaz mjerena stavova kroz vrijeme ima svoju posebnu vrijednost. Podaci analizirani na ovaj način ukazuju na dva bitna aspekta koja su sastavni dio evaluacije svake procentualne distribucije. Prvo, podatak pokazuje da li su i u kojoj mjeri institucije koje su predmet istraživanja, u ovoj situaciji policija, evoluirali, tačnije, da li se sam organ mijenjao kroz vrijeme. Drugo, samo vrijeme se mijenjalo,

dakle, mijenjale su se društvene, ekonomске, i naročito političke okolnosti a od kojih u nemaloj mjeri zavise stavovi i procjene samih građana/ki. Imajući u vidu da su institucije i politika, naročito političke partije, u percepciji građana/ki veoma povezane, razumno je očekivati da će političke promjene uticati na evaluaciju građana/ki kada je riječ o radu policije. U Crnoj Gori vlast se nije mijenjala od početka višestranačja pa sve do 2022. godine. Stoga smo ovaj aspekt posebno imali u vidu i formulisali nekoliko dodatnih pitanja koja su imala za cilj da utvrde efekat političkih promjena na stavove o policiji. Međutim, i sam presjek identičnih pokazatelja kroz vrijeme, kada se uporede mjerene vrijednosti prije referendumu, tokom vladavine DPS-a, i danas, nakon smjene DPS-a, može biti veoma indikativan. Tačnije, utvrdićemo u kojim aspektima je rad policije evoluirao, odnosno u kom pogledu je ostao na manje-više istom nivou, a u kojim aspektima je percepcija policije promijenjena. Na narednim stranicama prvo dajemo detaljan prikaz metodologije, a onda prezentujemo ključne nalaze istraživanja.

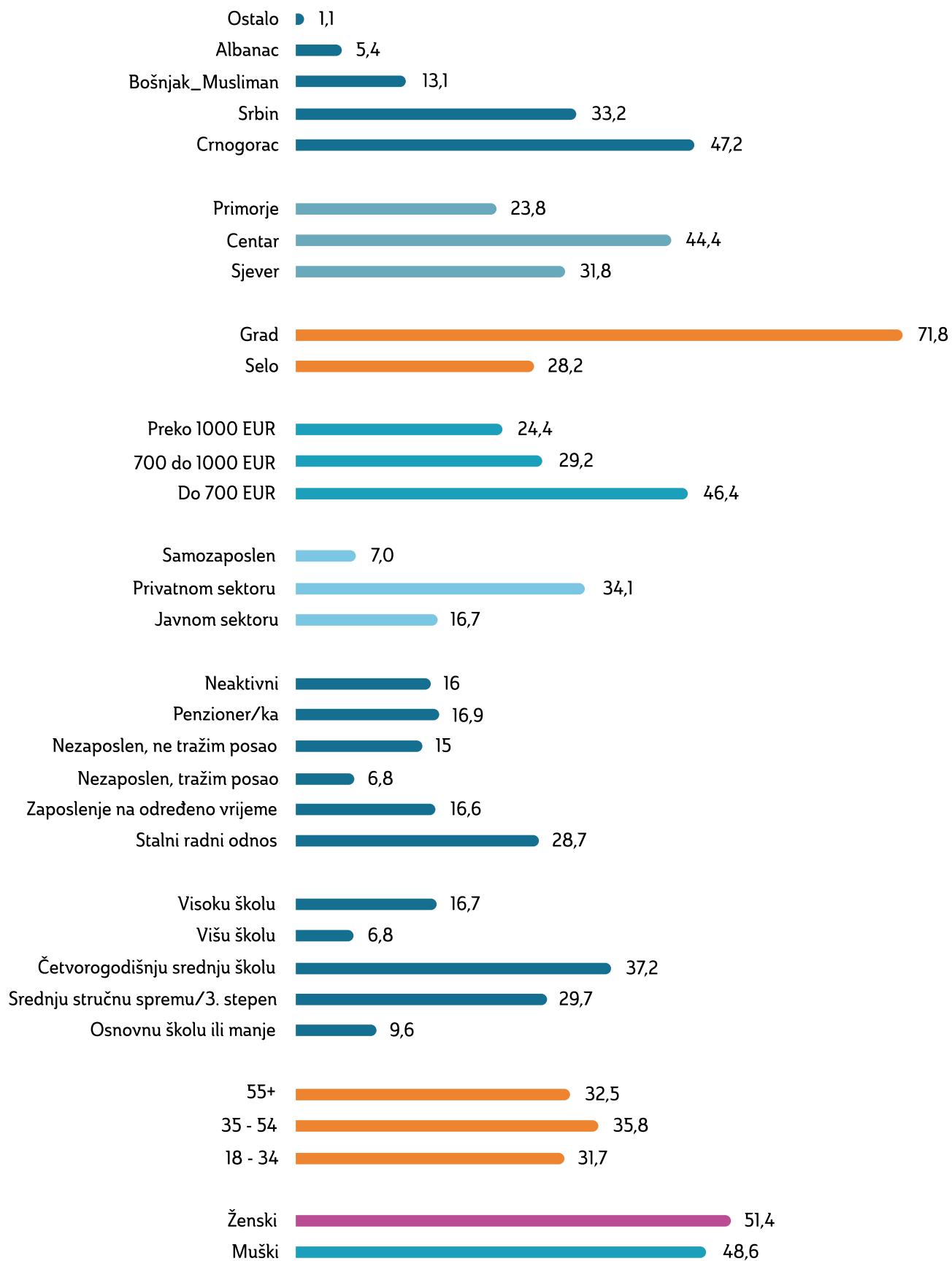
METODOLOGIJA

Opšti cilj istraživanja bio je da se utvrde stavovi i iskustva građana/ki kada je riječ o radu policije, a u okviru ovog opšteg cilja, definisali smo sljedeće specifične ciljeve:

1. Mjerenje generalnih stavova prema policiji
2. Mjerenje efikasnosti rada policije
3. Mjerenje povjerenja u policiju
4. Iskustva građana/ki s policijom
5. Mjerenje subjektivne percepcije bezbjednosti građana/ki
6. Identifikacija ključnih bezbjednosnih problema
7. Procjena saradnje između građana/ki i policije
8. Mjerenje „slike policijskog službenika/ce“ u očima građana/ki
9. Mjerenje diskriminatorskog ponašanja policije
10. Percepција „nedodirljivih“ pojedinaca
11. Mjerenje stavova o problemima organizovanog kriminala
12. Ispitivanje stavova o policiji nakon smjene vlasti 2022. godine

Istraživanje je realizovano u periodu od 03. do 24. jula 2023. godine. U istraživanju smo koristili anketni metod, a za ovu svrhu formiran je Instrument/Upitnik koji je sadržao 11 demografskih i 43 supstanicijalna pitanja. Za veliki broj pitanja, a u funkciji komparabilne validnosti, koristili smo formu matrice s većim brojem stavki. Najveći broj pitanja preuzet je iz instrumenta koji smo ranije koristili, ali je za analitičke svrhe dodat određeni broj novih pitanja. Podaci su prikupljeni terenski intervjuima licem-u-lice PAPI metodom. Za unos i logičku kontrolu podataka korišćen je WARP IT, profesionalni licencirani program za ovu svrhu. Uzorak je reprezentativan za sve punoljetne građane Crne Gore, a metod se oslanja na uzorkovanje proporcionalno veličini (PPS), pri čemu su klasteri određeni na osnovu veličine PSU i regionala. Procedura uzorkovanja vršila se u tri etape. Primarna jedinica uzorkovanja (PSU) bile su mjesne zajednice, druga etapa je izbor domaćinstva (SSU), i treća etapa je izbor ispitanika/ca u okviru domaćinstva (FSU). Prema tome, uzorak je troetapni i dvostruko-stratifikovan sa slučajnim izborom ispitanika/ca SSU i FSU. Kriterijumi stratifikacije bili su regionalna distribucija i veličina mjesne zajednice. Post-stratifikacija je rađena po kriterijumima: pol/rod, godine starosti, tip naselja i nacionalna pripadnost. U istraživanju je učestvovao ukupno 1001 ispitanik/ca, što obezbjeđuje standardnu grešku mjerjenja od +/-3.1% za pojave s incidencom od 50%, a intervalom povjerenja od 95%. Demografske karakteristike uzorka prilažemo u grafikonu 1.

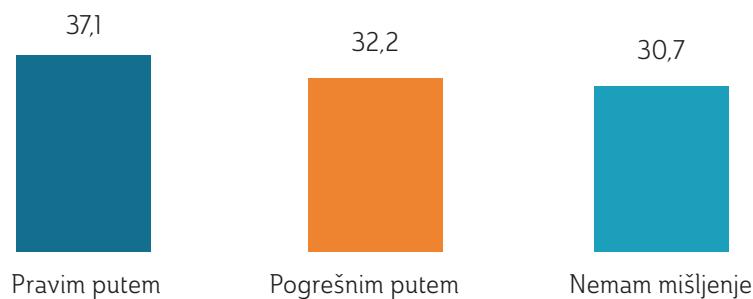
Grafikon 1 - Demografske karakteristike uzorka

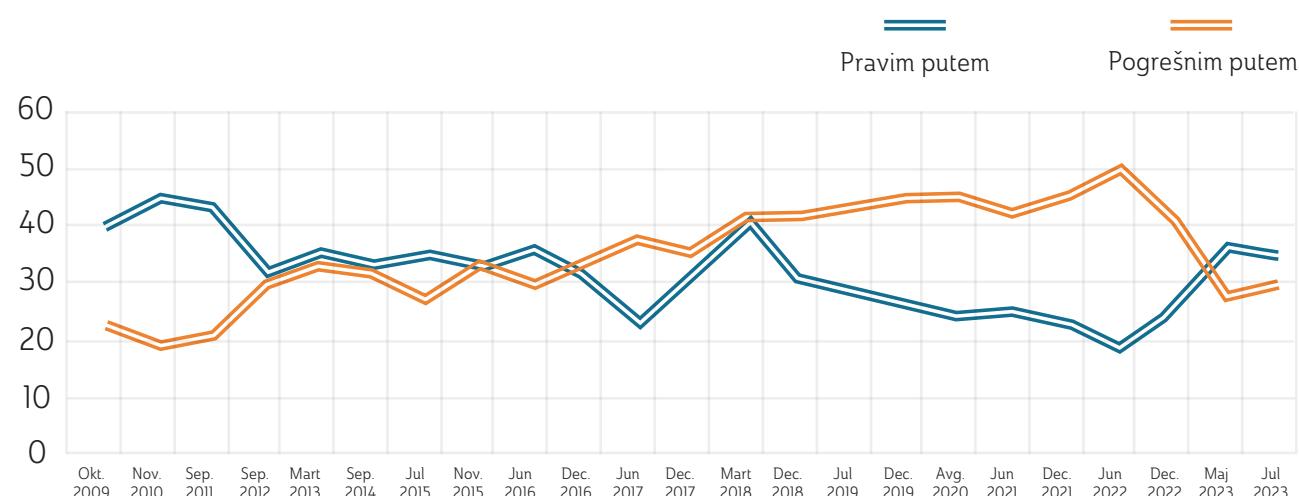
OPŠTI POKAZATELJI OCJENE STANJA U DRUŠTVU

Za opštu ocjenu stanja u Crnoj Gori koristili smo dva generalna pokazatelja koji se tradicionalno u svim istraživanjima koriste za ovu svrhu. Prvi pokazatelj predstavlja procjenu smjera u kome se Crna Gora kreće (grafikon 2). Podatak ukazuje da je 5% veći broj građana/ki koji smatraju da se Crna Gora kreće pravim putem, u odnosu na referentan broj onih koji smatraju da se kreće pogrešnim putem. Dobijena vrijednost je otprilike na nivou našeg posljednjeg istraživanja koje smo realizovali u maju mjesecu ove godine, a sve trendove dajemo u grafikonu 2. Podatak nedvosmisleno pokazuje da većina građana/ki gratifikuje političke promjene koje su se desile nakon izbora u avgustu 2022. godine. Dakle, neposredno pred te izbore mjerili smo najmanji broj građana/ki koji smatra da se zemlja kreće u pravom smjeru, i recipročno najveći broj građana/ki koji je smatrao da se zemlja kreće pogrešnim putem. Ovaj nalaz je indikativan, stoga, kao što ćemo pokazati kasnije, policija kao instrument države se u nemaloj mjeri percipira politički, te se opisane procjene građana/ki, kada je riječ o političkim procesima, moraju imati u vidu s ovog stanovišta. Takođe, važno je napomenuti da je mjereno 37% građana/ki koji smatraju da Crna Gora ide pravim putem značajno niže nego što je to bilo 2011. godine, kada smo mjerili 45% građana/ki koji spada u ovu kategoriju. Ova napomena je značajna stoga što smo upravo u 2011. godini sprovedli istraživanje o radu policije.

Grafikon 2 - Crna Gora se kreće pravim/pogrešnim putem

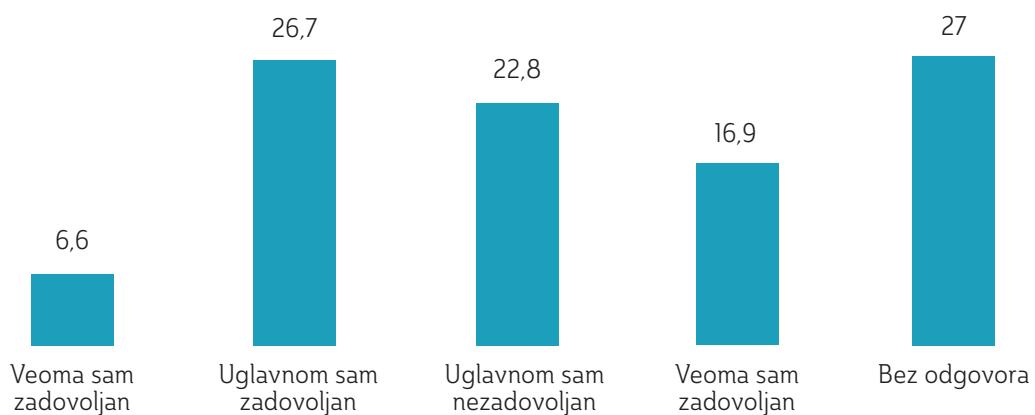

Grafikon 3 - Smjer – Trend

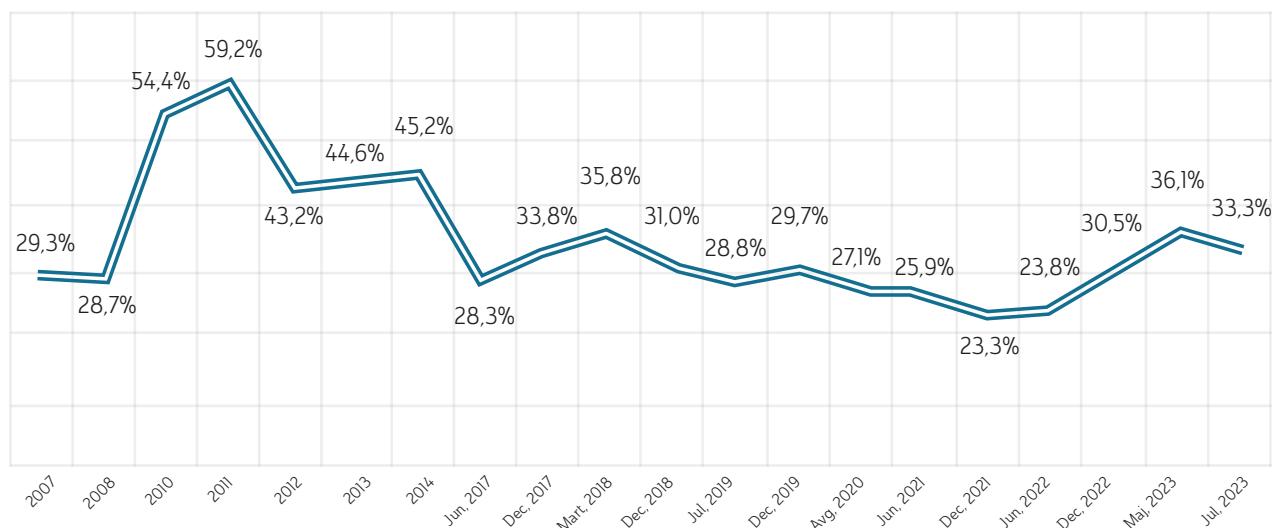

Drugi pokazatelj koji smo koristili za ovu svrhu bio je ocjena rada još uvijek aktuelne Vlade u tehničkom mandatu (grafikon 4). Procenat veoma zadovoljnih jako je nizak, ali kumulativno, kada isključimo one koji nemaju stav, možemo reći da je trećina građana/ki zadovoljna, dok je nezadovoljstvo prisutno kod oko 40% građana/ki. Ovo je važan podatak koji ukazuju da podrška aktuelnoj Vladi u tehničkom mandatu nije praćena goreopisanom pozitivnom stavu prema političkim promjenama, generalno. Dakle, nešto je manji procenat građana/ki koji podržava Vladu, nego što podržava političke promjene do kojih je došlo 2022. godine. Podatak u grafikonu 5 ukazuje na trend ocjene rada Vlade. Kumulativno, trećina građana/ki ocjenjuje pozitivno rad Vlade, dok oko 40% ima negativan stav.

Grafikon 4 - Ocjena rada Vlade %

Grafikon 5 - Ocjena rada Vlade trend - % Suma zadovoljnih

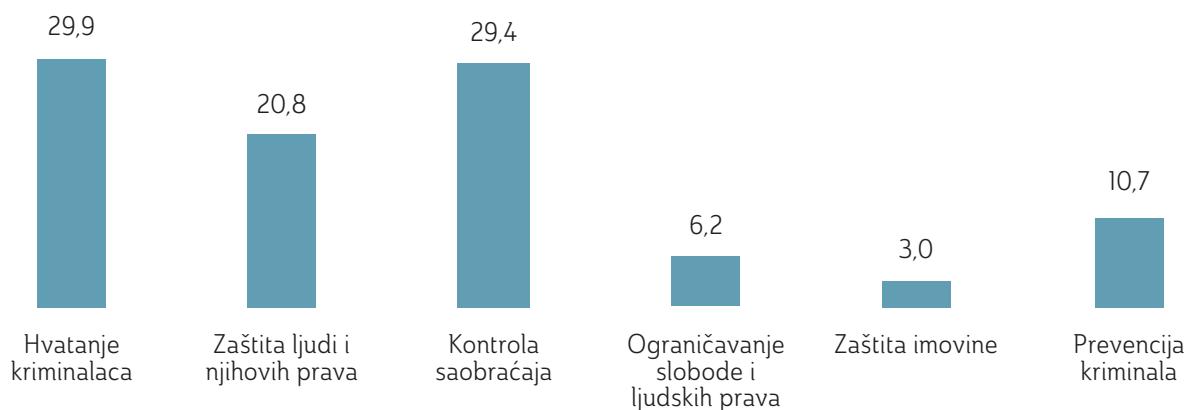

Dvije su informacije ključne kada je riječ o ovim analiziranim opštim pokazateljima stanja. Prvo, od smjene vlasti 2022. godine mjerimo kontinuiran rast pozitivne evaluacije smjera u kome se zemlja kreće, kao i kada je riječ o radu Vlade. Ovo važi sve do ovog posljednjeg mjerjenja kada imamo negativni trend. Drugo, trenutno oko 33,3% pozitivno ocjenjuje rad Vlade, što je značajno manje nego 2011. godine (gotovo 60%), kada smo, takođe, radili istraživanje stavova građana/ki o policiji. Prema tome, iz ova dva uvodna pitanja imamo jedan važan zaključak: **trenutna evaluacija političke situacije je mnogo bolja kada se uporedi s posljednjim periodom vladavine DPS-a, ali je značajno lošija nego 2011. godine kada smo sprovedli posljednje istraživanje o radu policije.** Smatramo da ovaj nalaz moramo imati u vidu kada budemo poredili vrijednosti pokazatelja procjene rada policije.

OPŠTI STAVOVI PREMA POLICIJI I PROCJENA EFIKASNOSTI NJENOG RADA

Prvo pitanje kada je riječ o opštim stavovima o policiji odnosilo se na „prve asocijacije“ na pomen riječi policija (grafikon 6). Pitanje je bilo zatvorenog tipa, jer smo u istraživanju iz 2004. godine imali otvoreno pitanje, na osnovu kojeg su napravljene ključne kategorije asocijacija koje smo u potonjim istraživanjima koristili kao zatvorena pitanja. Podatak ukazuje da su dvije asocijacije dominantne, uz jednu dodatnu asocijaciju koja je veoma izražena. **Dominantne asocijacije na riječ „policija“ su „hvatanje kriminalaca i „kontrola saobraćaja“, dok je izražena asocijacija „zaštita ljudi i njihovih prava“.**

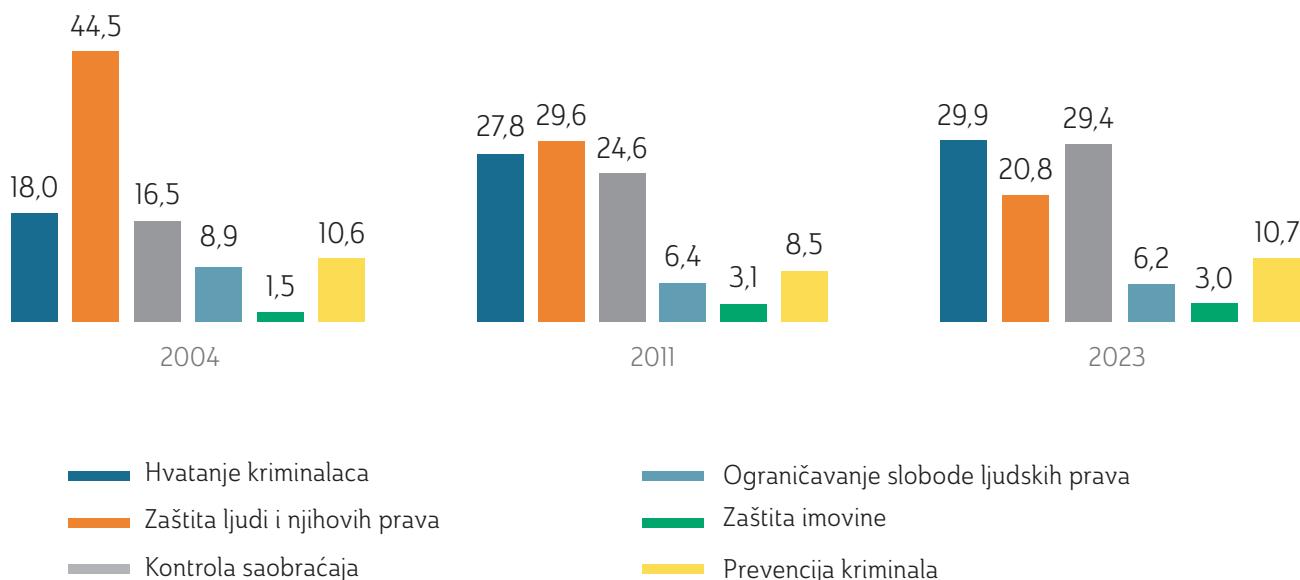
Grafikon 6 - Prva asocijacija na riječ „policija“

U grafikonu 7 dajemo komparativni prikaz prve asocijacije na pomen riječi „policija“ za tri talasa istraživanja od kada smo koristili ovaj pokazatelj. Kada se uporede mjerene vrijednosti u 2011. i 2023. godini s referentnim vrijednostima iz 2004. godine, možemo uočiti da su razlike veoma izražene. Naime, 2004. godine, gotovo 45% građana/ki je kao prvu asocijaciju istaklo „zaštitu imovine građana/ki“. Taj procenat je značajno snižen 2011. i 2023. godine. Proporcionalno, u svim ostalim kategorijama asocijacija 2004. godine je značajno manji broj građana/ki u poređenju s prethodna dva talasa istraživanja. Kada se uporede razlike između 2011. i 2023. godine, ključna je razlika baš u navedenoj asocijaciji „zaštita imovine i prava“ naime, procenat onih koji imaju ovu asocijaciju je snižen u posljednjih 12 godina za oko 9%. Tačnije, po hijerarhiji, ovo je bila prva asocijacija građana/ki 2011. godine, dok danas to više nije slučaj. Recipročno, nešto je u posljednjih 12 godina povećan broj građana/ki koji kao prvu asocijaciju ima „hvatanje kriminalaca“,

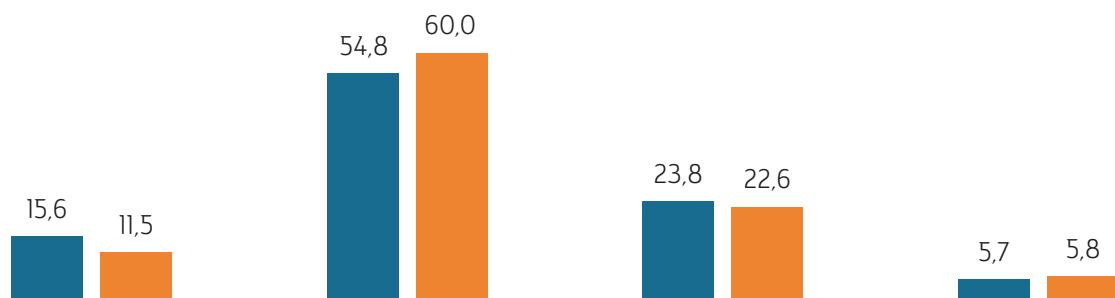
a još izraženije je povećan broj onih koji spadaju u kategoriju „kontrole saobraćaja“. Međutim, kontrola saobraćaja ima uzlazni trend kontinuirano od 2004. godine, što može biti posljedica činjenice da se građani/ke generalno više kreću, i/ili da je policija aktivnija na ovoj oblasti. **Ključni podatak je da se percepcija policije u posljednjih 20-tak godina mijenja od funkcije protekcije ka funkciji penalizacije.** To znači: ili da je policija aktivnija na polju hvatanja kriminalaca, ili je ova vrsta njihovog djelovanja prisutnija u javnosti.

Grafikon 7 - Prva asocijacija na riječ „policija“ - TREND

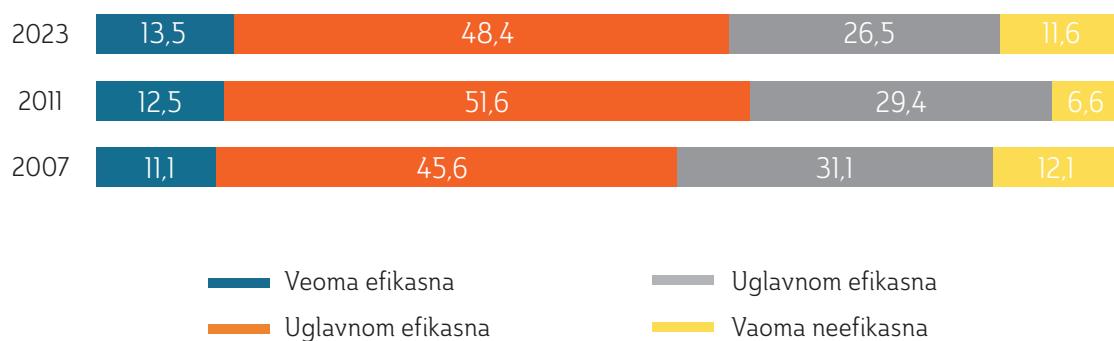
Sljedeće pitanje odnosi se generalno na prema policiji (grafikon 8). Ovo pitanje smo prvi put koristili u istraživanju 2011. godine, pa stoga u grafikonu dajemo poređenje samo s ovim istraživanjem. Broj onih koji imaju veoma pozitivan stav je smanjen, ali je recipročno povećan broj onih koji imaju umjereno pozitivan stav. **Sumarno, procenat onih koji imaju pozitivan stav prema policiji danas je na istom nivou kao prije 12 godina (oko 70%).** Recipročno, ni broj onih koji imaju negativan stav nije značajno promijenjen, i danas mjerimo da nešto manje od 30% građana/ki ima generalno negativan stav prema policiji.

Grafikon 8 - Kakav je Vaš generalan stav prema policiji %

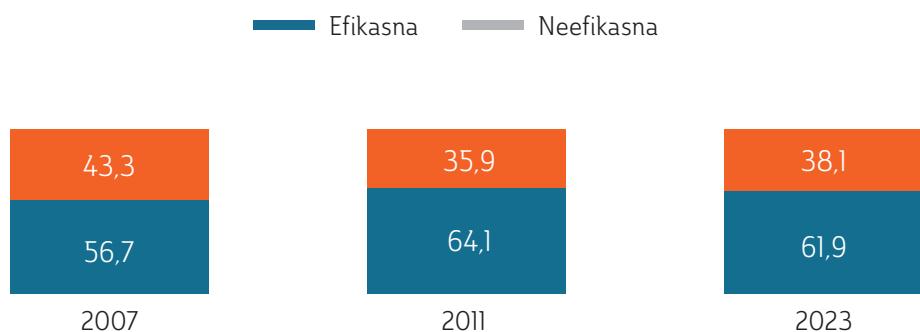

Nadalje, građani/ke su na četvorostepenoj skali procjenjivali/e stepen efikasnosti rada policije (grafikon 9). Prikaz dajemo komparativno za tri talasa istraživanja. Podaci ukazuju da je nešto veći broj građana/ki koji procjenjuju da je policija efikasna u potonja dva istraživanja u odnosu na 2007. godinu, kada smo prvi put mjerili ovaj pokazatelj. Ukoliko sumiramo dvije kategorije efikasnosti i dvije kategorije neefikasnosti može se reći da je efikasnost policije 2001. godine značajno viša nego 2007, te da su danas te vrijednosti nešto niže (grafikon 10). Najprecizniji način komparativnog mjerjenja prilažemo u grafikonu 11, gdje je dat INDEX kao procentualna razlika onih koji smatraju da je policija efikasna, i onih koji smatraju da nije efikasna. Podatak ukazuje **da je procijenjena efikasnost rada policije danas viša za 10% u odnosu na 2007, ali niža u odnosu na 2011. godinu za preko 4%**.

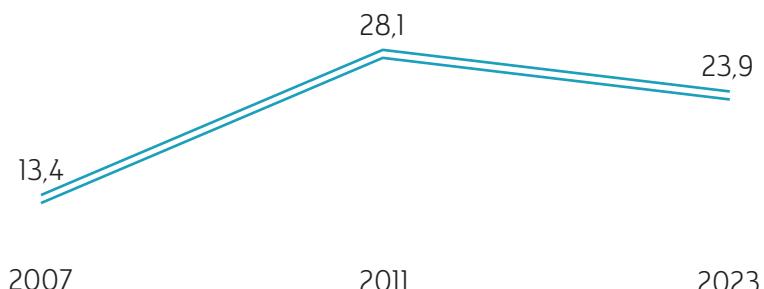
Grafikon 9 - Procjena efikasnosti rada policije %

Grafikon 10 - Suma: policija je efikasna odnosno neefikasna

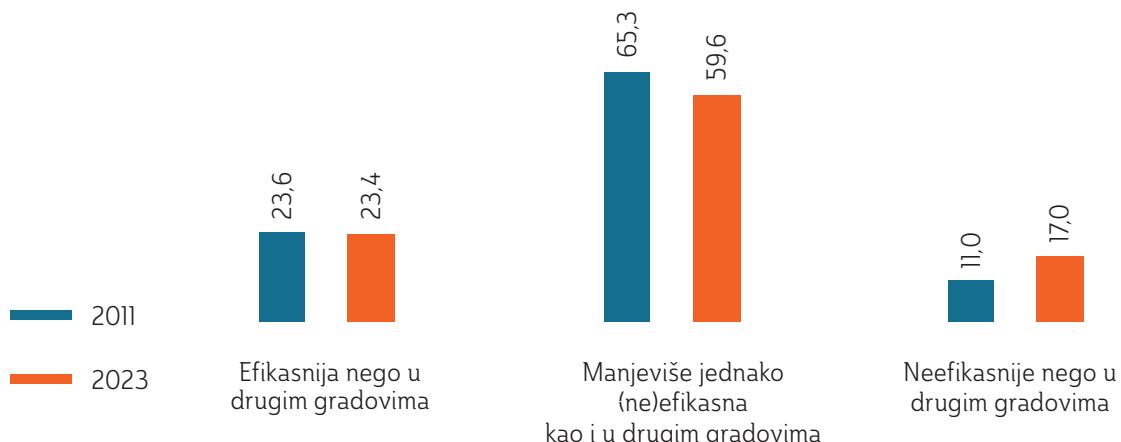

Grafikon 11 - INDEX: Efikasnost rada policije – Trend

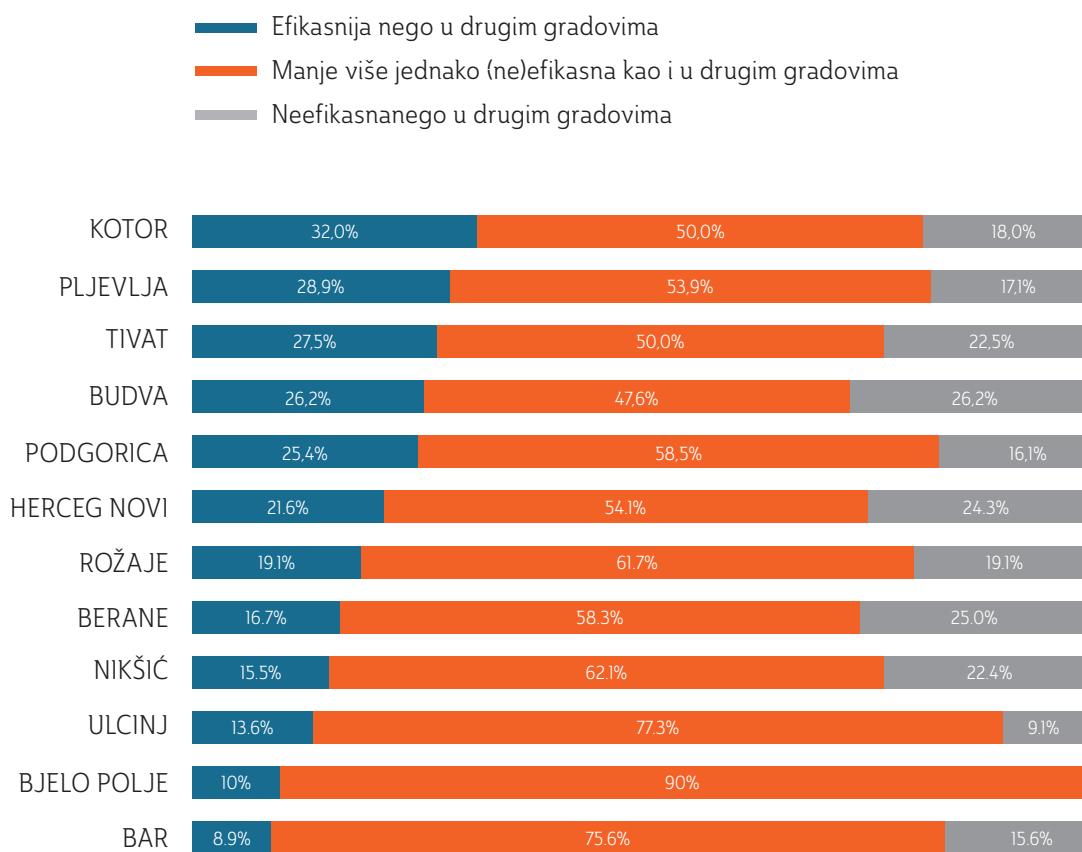

Međutim, procjena efikasnosti rada policije u velikoj mjeri zavisi od socijalnog konteksta u kome se vrši. Stoga smo ispitanici/cema postavili pitanje da li je po njihovoj procjeni policija efikasnija u njihovoj opštini u odnosu na druge opštine. Podatak prvo dajemo komparativno za 2011. i 2023. godinu (grafikon 12). Mjerene razlike nijesu izražene, iako donekle postoje. Dakle, **procenat onih koji tvrde da je policija efikasnija u njihovoj u odnosu na ostale opštine je gotovo identičan kao i prije 12 godina**, dok je komparativno nešto niži broj onih koji smatraju da je policija manje efikasnja u njihovom gradu u odnosu na ostale gradove.

Grafikon 12 - U kojoj mjeri je policija efikasnja u Vašem gradu u odnosu na druge gradove

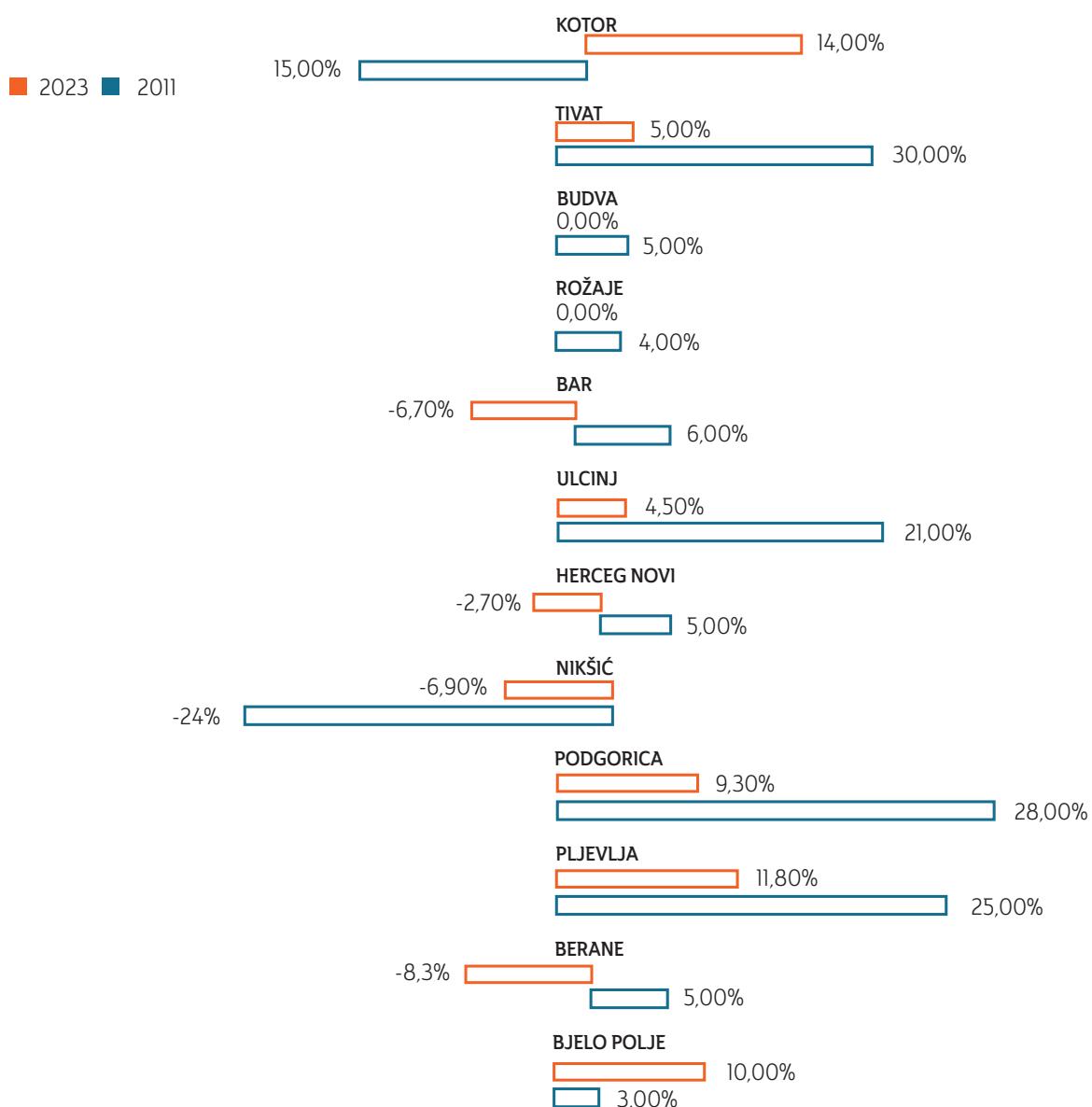
Grafikon 13 - Policija je efikasnija u mojoj nego u drugim opštinama

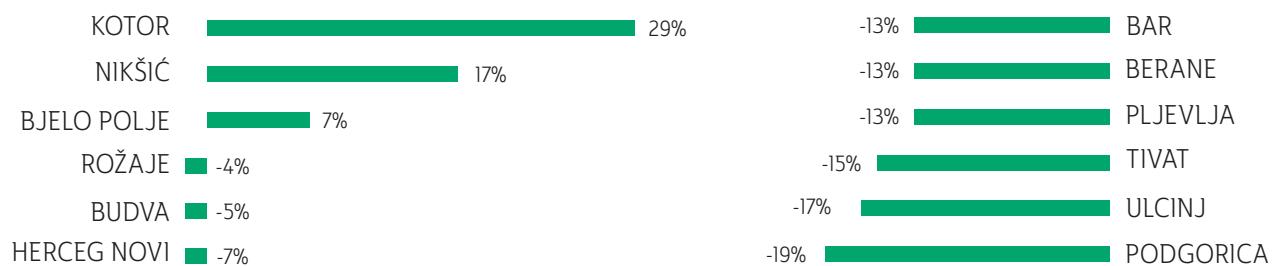
Procijenjena efikasnost u vlastitom gradu u odnosu na druge gradove, međutim, ima smisla samo ukoliko se posmatra sa stanovišta grada/opštine u kojoj ispitanici/ce žive, jer to određuje perceptivno polje ispitanika/ca (grafikon 13)¹. Podaci ukazuju da **građani/ke Kotora najbolje ocjenjuju efikasnost policije u svom gradu u odnosu na druge gradove, a visoku ocjenu mjerimo još i u Pljevljima. Kao najneefikasniju policiju komparativno ocjenjuju građani/ke Bara, Bijelog Polja, a potom, Ulcinja, Nikšića i Berana.**

Najznačajniji podatak u ovoj procjeni jeste poređenje komparativne procjene efikasnosti po opština. Za ovu svrhu smo formirali jednostavan indeks koji pokazuje razliku između onih koji tvrde da je policija efikasnija u njihovoj opštini, i onih koji smatraju da je policija u njihovoj opštini manje efikasna u odnosu na druge opštine (grafikon 14). Podaci pokazuju dramatične razlike kada se uporede rezultati prije 12 godina i danas. Kako bi preciznije uvidjeli razlike u ovim procentima, napravili smo jednostavan prikaz Indeksa koji podrazumijeva razliku indeksiranih vrijednosti za 2023. i 2011. godinu (grafikon 15). Podaci ukazuju **dramatičan pozitivan trend u Kotoru, i značajnu progresivnu promjenu u Nikšiću, kao i donekle pozitivan trend u Bijelom Polju**. U svim ostalim opštinama mjerimo negativne trendove, a oni su naročito izraženi u Podgorici, Ulcinju, Tivtu, Pljevljima, Beranama i Baru.

Grafikon 14 - INDEX: % policija je efikasnija u odnosu na policija je manje efikasna nego u drugim opštinama

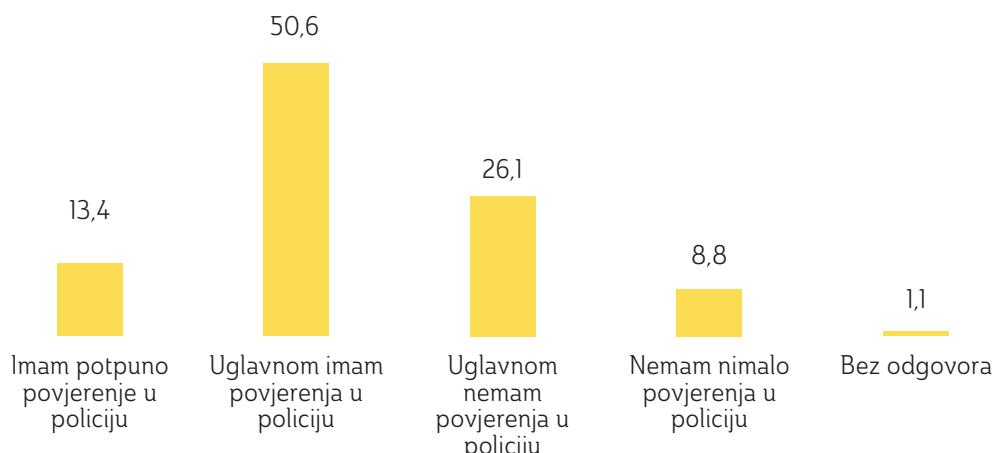

Grafikon 15 - Razlika 2023 i 2011 - INDEX: % policija je efikasnija u odnosu na policija je manje efikasna nego u drugim opštinama

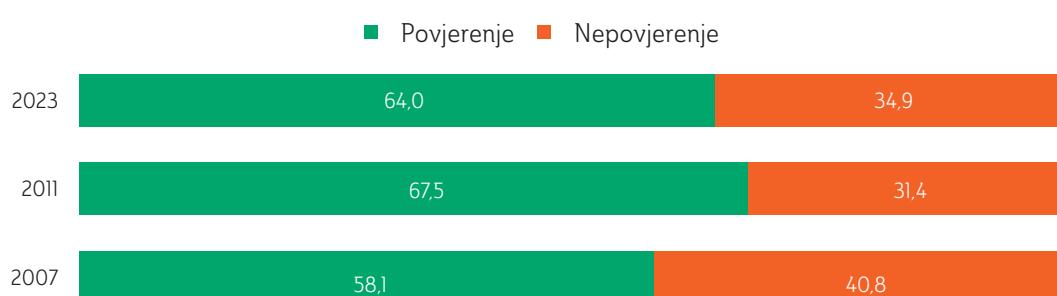

Posljednje pitanje u ovom bloku odnosilo se na mjerjenje povjerenja u policiju (grafikon 16). Mjereni stepen povjerenja ukazuje da preko polovine ispitanika/ca iskazuje stav da „uglavnom ima povjerenja“, iako je recipročno mali broj onih koji iskazuju potpuno povjerenje. Međutim, opet, ključni podatak je poređenje s prethodnim talasima istraživanja, a za poređenje smo sumirali broj onih koji imaju viši i niži nivo povjerenja, i onih koji iskazuju viši i niži nivo nepovjerenja (grafikon 17). Podaci ukazuju da je povjerenje bilo najniže u godini nakon referendumu (2007), pa smo 2011. godine mjerili rast povjerenja od gotovo 10%. U ovom posljednjem istraživanju, međutim, u odnosu na 2011. godinu mjerimo blagi pad povjerenja u policiju.

Grafikon 16 - Povjerenje u policiju

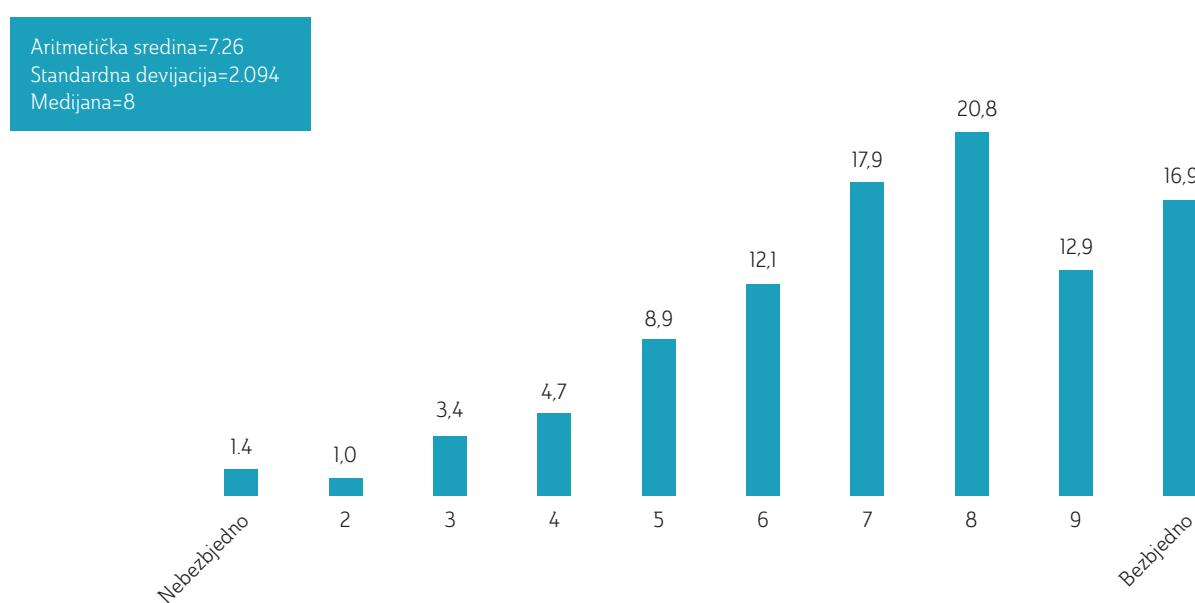
Grafikon 17 - Suma % povjerenje u odnosu na sumu % nepovjerenja – TREND

Rad policije i problemi bezbjednosti

Bezbjednosni problemi spadaju u red najvažnijih kada je riječ o procjeni rada policije. Stoga je čitav set pitanja posvećen upravo ovoj temi. Prvo smo na desetostepenoj skali tražili da ispitanici/ce procijene individualni osjećaj bezbjednosti (grafikon 18). Generalno, podatak ukazuje na visok osjećaj lične bezbjednosti. U grafikonu 19 dajemo prikaz indeksa bezbjednosti za tri talasa istraživanja. Indeks je formiran kao razlika onih koji se osjećaju bezbjedno (suma: 8, 9 i 10), i onih koji ne osjećaju bezbjedno (suma: 1, 2 i 3). Podatak ukazuje na drastično linearno povećanje osjećaja lične bezbjednosti od 2008. godine do danas.

Grafikon 18 - Lična procjena osjećaja bezbjednosti

Grafikon 19 - Indeks individualne percepcije bezbjednosti – TREND

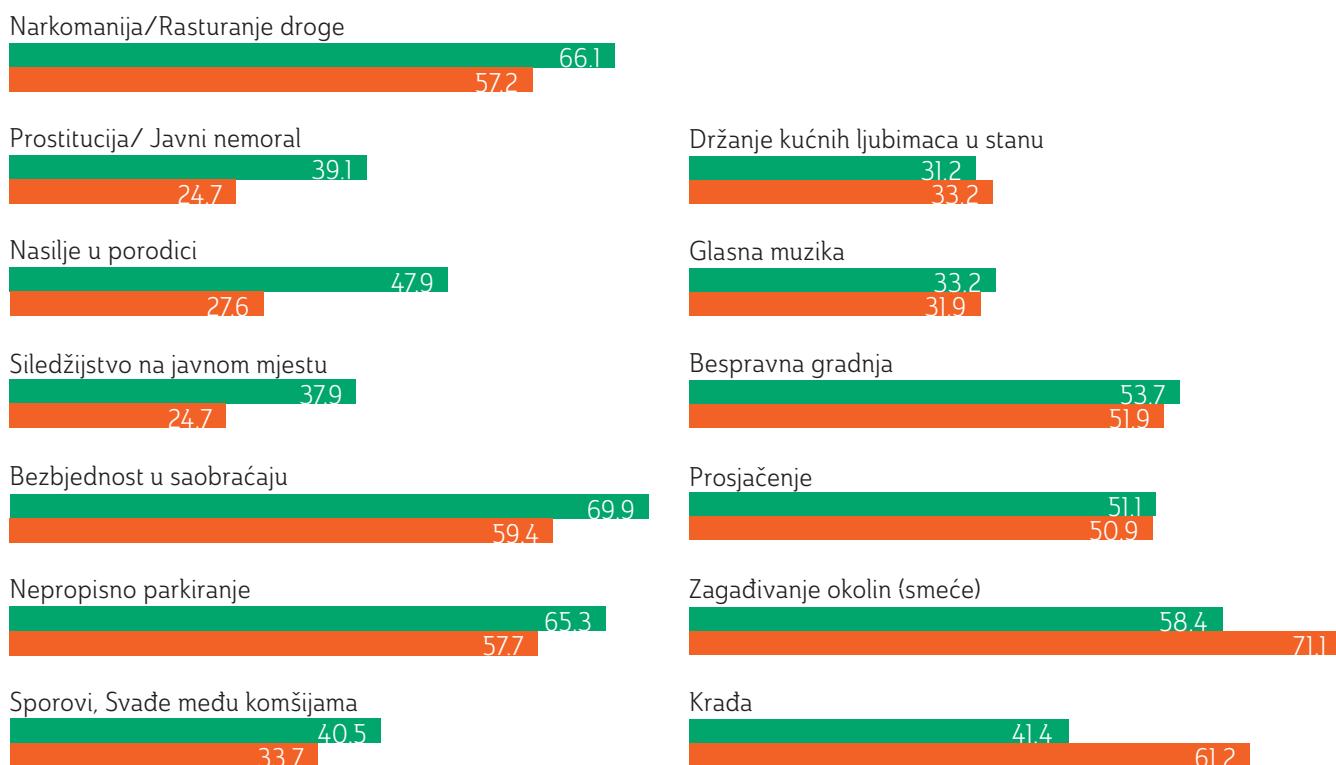
Sljedeće pitanje bilo je ključno kada je riječ o bezbjednosti, i ono se odnosilo na ocjenu svih ključnih pojava koja se odnosu na ovo pitanje, i procjene ispitanika/ca o stepenu prisutnosti ovih pojava (grafikon 20). **Rezultati ukazuju da je najveći problem bezbjednosti u Crnoj Gori narkomanija i rasturanje droge.** Takođe, građani/ke procjenjuju i **da su veoma prisutni problemi bezbjednosti u saobraćaju i nepropisno parkiranje.** Prema tome, **možemo reći da su narkomanija i saobraćaj dvije najznačajnije bezbjednosne prijetnje s kojima se građani/ke suočavaju.**

Grafikon 20 - Problemi bezbjednosti – procjena učestalosti

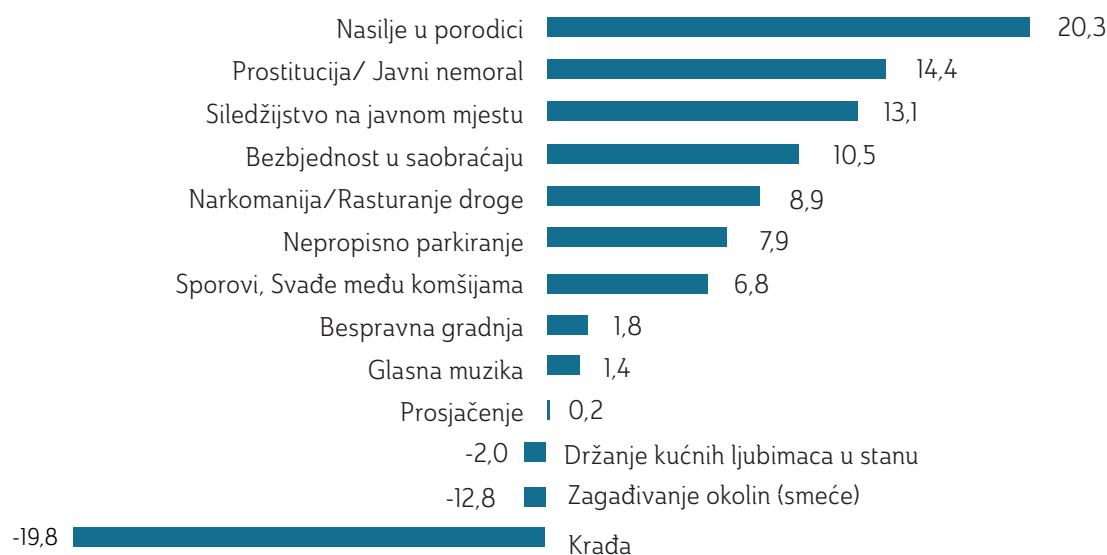

Ukoliko analiziramo razlike u procjeni stepena prisutnosti bezbjednosnih problema danas u odnosu na 2011. godinu, uočavamo značajne razlike (grafikon 21). Ovaj podatak ukazuje da se u posljednjih 12 godina značajno promijenio obrazac bezbjednosnih problema. Kako bismo bolje uočili ove promjene, kalkulisali smo procentualne razlike bezbjednosnih rizika 2023. i 2011. godine (grafikon 22). Nalazi su više nego indikativni. Učestalost problema nasilja u porodici je značajno povećan, tačnije, danas je 20% više građana/ki nego što je to bilo 2011. godine, a koji ovaj problem identificuju kao značajan. Mjerimo, takođe, progresivno povećavanje problema bezbjednosti i kada je riječ o prostitutioni, siledžijskom ponašanju, saobraćajnoj bezbjednosti, te nešto manje izraženo povećanje problema narkomanije, nepropisnog parkiranja i svađe među komšijama. S druge strane, danas je značajno manji problem krađe nego što je to bio slučaj prije 12 godina, a i kada je riječ o bacanju otpada, podaci ukazuju da je to danas manji problem nego 2011. godine

Grafikon 21 - Problem je veoma i prilično izražen – TREND

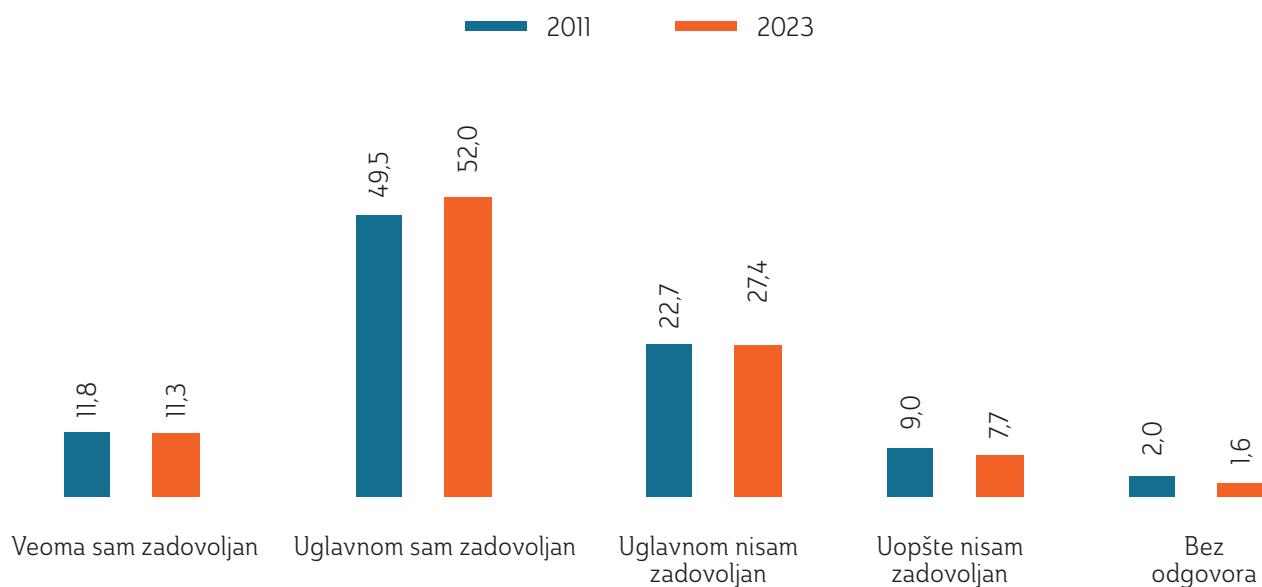

Grafikon 22 - Problem je veoma i prilično izražen – Razlika 2023. i 2011.

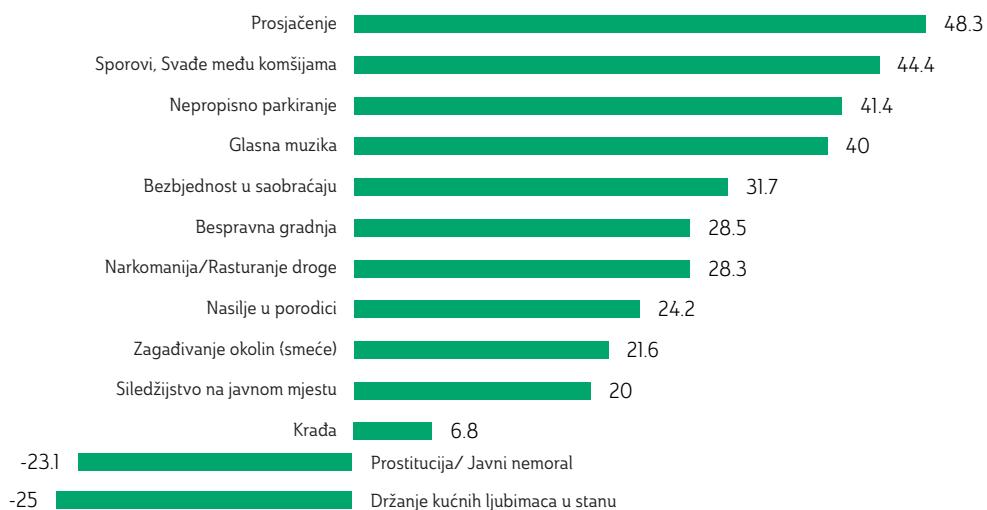

Kada je riječ o procjeni zadovoljstva radom policije u rješavanju ovih problema, podaci ukazuju da u posljednjih 12 godina nije došlo do značajnih promjena (grafikon 23). Ključni podatak u ovom pogledu jeste stepen zadovoljstva građana/ki u rješavanju problema, specifično u odnosu na navedene probleme. Stoga smo opet formirali jednostavan indeks kojim kalkulišemo procentualnu razliku onih koji su zadovoljni, i onih koji to nijesu u rješavanju svakog od problema na kojima su insistirali (grafikon 24). Podaci ukazuju da **najviši stepen nezadovoljstva mjerimo kada je riječ o rješavanju problema držanja kućnih ljubimaca u stanu i prostituciji**. Policija je, prema mišljenju građana/ki, **naročito efikasna kada je riječ o prosjačenju, komšijskim svađama, nepropisnom parkiranju i glasnoj muzici**.

Grafikon 23 - Zadovoljstvo načinom na koje policija rješava probleme

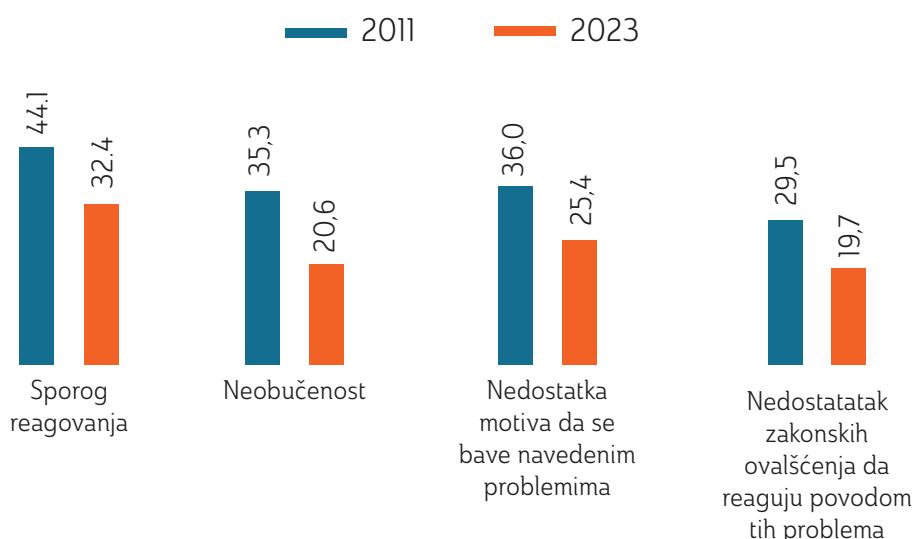

Grafikon 24 - INDEX zadovoljstva rješavanja problema

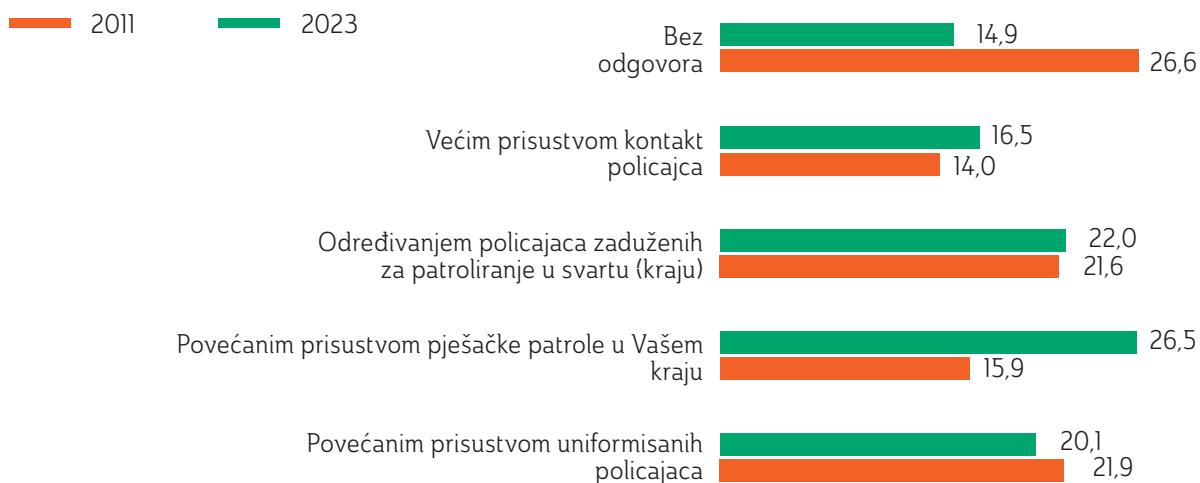
Dodatao, pitali smo građane/ke koji su to razlozi njihovog nezadovoljstva reakcijom policije. Sve razloge identificirali smo u kvalitativnom istraživanju koje smo obavili 2004. godine. U ovom instrumentu, kao i onom iz 2011, format pitanja omogućavao je odgovor „DA“ za svaki razlog. Procenat „DA“ odgovora komparativno za dva talasa istraživanja prilažemo u grafikonu 25. Ključna informacija na osnovu ovog podatka ogleda se u tome **da danas, za razliku od prije 12 godina, građani/ke smatraju da je svaki navedeni razlog neefikasnosti rada policije manje izražen. Komparativno, ključni razlog nezadovoljstva jeste brzina reagovanja.**

Grafikon 25 - Razlozi nezadovoljstva reakcijom policije na probleme

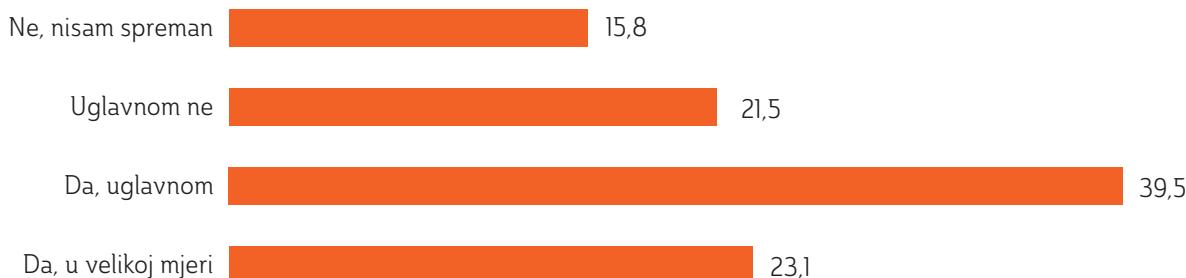
U narednom pitanju željeli smo da utvrdimo mišljenja građana/ki o tome šta je moguće i/ili potrebno da policija uradi kako bi se povećao stepen bezbjednosti u njihovom kraju/komšiluku (grafikon 26). Komparativni podaci ukazuju da se značajno smanjio procenat građana/ki koji nemaju stav po ovom pitanju, što je po sebi značajna indikacija, tačnije, ovaj podatak označava da građani/ke danas bolje percipiraju mogućnosti unapređenje rada policije. Kada je riječ o ostalim razlikama, ključna je informacija **da je danas značajno veći broj građana/ki koji ističe da bi povećano prisustvo pješačke patrole unaprijedilo bezbjednost.**

Grafikon 26 - Na koji način policija može da poveća bezbjednost u njihovom kraju/komšiluku

Posljednje pitanje u ovom dijelu istraživanja odnosilo se na mjerjenje akcionog potencijala građana/ki, tačnije, pitali smo građane da li su i u kojoj mjeri spremni da daju podršku i pomognu policiji u rješavanju bezbjednosnih problema (grafikon 27). Podatak ukazuje da postoji više nego solidan nivo spremnosti da se pomogne policiji. Međutim, po ovom pitanju trend je negativan (grafikon 28). Dakle, **danas je značajno manji broj građana/ki koji izražavaju ovu spremnosti da lično pruže podršku policiji u odnosu na 2011. a još je manji u odnosu na 2007. godinu.**

Grafikon 27 - Spremnost da se da lični doprinos i pomoći policiji u rješavanju bezbjednosnih problema

Grafikon 28 - Suma % u velikoj mjeri i uglavnom spremni da pomognu policiji – TREND

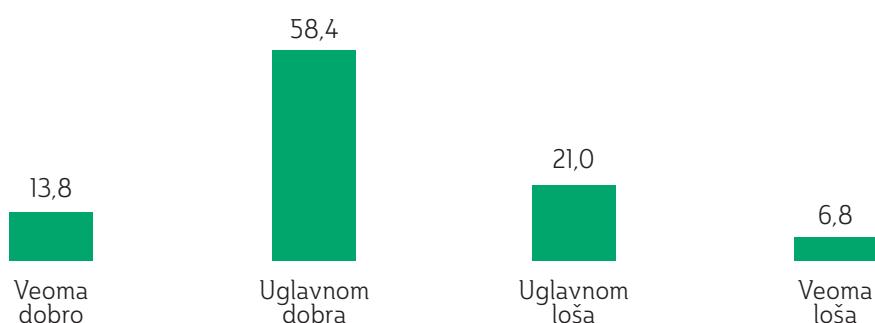

Komunikacija s policijom i procjena osobina policijskih službenika/ca

U ovom segmentu istraživanja bavili smo se komunikacijom građana/ki s policijom. Pitanja u upitniku obuhvataju sve ključne teme uključujući i kontakt koji su građani/ke ostvarili/e s policijom, procjenu njihovog ponašanja, kao i ključnih osobina koja karakterišu policijske službenike/ce. Na kraju, iz analitičkih razloga pitali smo ih i da li imaju člana porodice koji radi u policiji, jer to može da bude važan analitički kriterijum kada se ocjenjuje komunikacija sa policijom.

Prvo pitanje u upitniku vezana je za opštu procjenu kvaliteta komunikacije s policijom (grafikon 29). Dobijeni podaci ukazuju da građani/ke generalno prilično visoko ocjenjuju ovu saradnju. Međutim, možda je još važniji podatak da je trend u ovom pogledu progresivan kada se analiziraju mjerene vrijednosti kvaliteta saradnje od 2007. godine do danas (grafikon 30). Dakle, u tri talasa istraživanja, ne samo da je visok procenat, nego je linearno sve je veći broj građana/ki koji ocjenjuju kao veoma ili uglavnom dobru saradnju i komunikaciju između građana/ki i policije.

Grafikon 29 - Procjena kvaliteta komunikacije i saradnje između građana/ki i policije

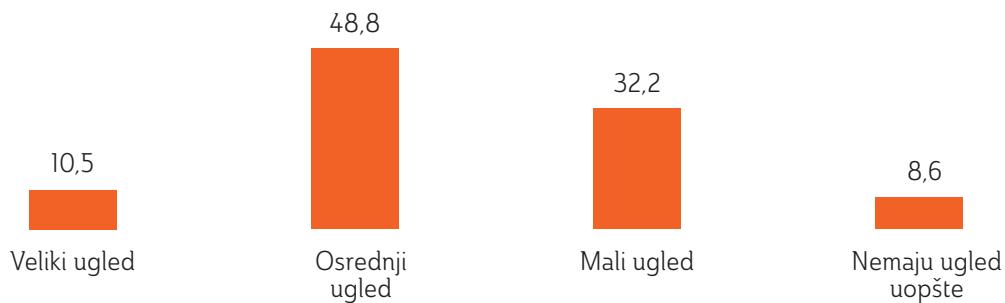

Grafikon 30 - Procjena komunikacije i saradnje građana/ki i policije: Suma % veoma i uglavnom dobra – TREND

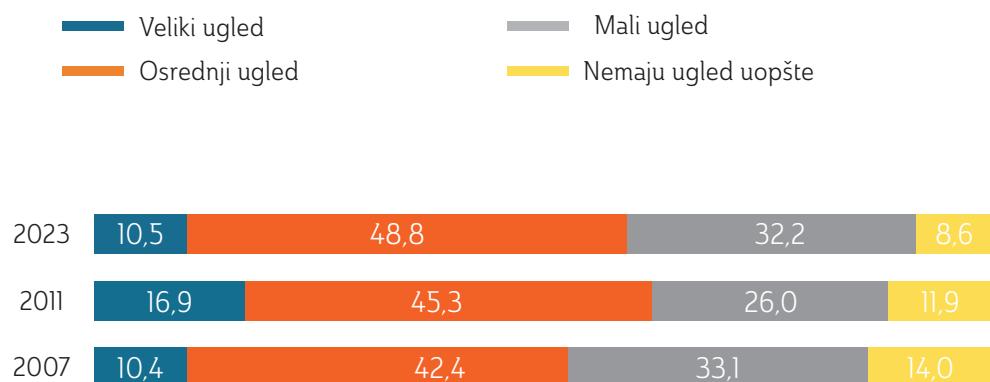

U narednom pitanju, građani/ke su procjenjivali ugled policije i policijskih službenika/ca (grafikon 31). Svaki deseti građanin/ka ocjenjuju da policija i policijski službenici/ce imaju veliki ugled, a gotovo svaki drugi građanin/ka smatra da oni imaju osrednji ugled. Jedna trećina smatra da policija i policijskih službenici/ce imaju mali ugled, dok je nešto manje od 9% onih koji ističu da policija i policijski službenici/ce uopšte nemaju ugled. Međutim, i u ovom pogledu, za naše istraživanje ključan je mjereni trend ovih stanovišta (grafikon 32). Ovaj trend pokazuje da je između 2007. i 2011. godine značajno povećan broj građana/ki koji ističu da policija i policijski službenici/ce imaju veliki ugled, ali se referentni broj građana/ki između 2011. i 2023. godine značajno smanjio, tako da je danas mjerena vrijednost na nivou 2007. godine. **Generalno, možemo reći da ugled policije i policijskih službenika/ca nije na željenom nivou, a negativni trend u ovom pogledu predstavlja dodatni problem.**

Grafikon 31 - Procjena ugleda policije i policijskih službenika/ca

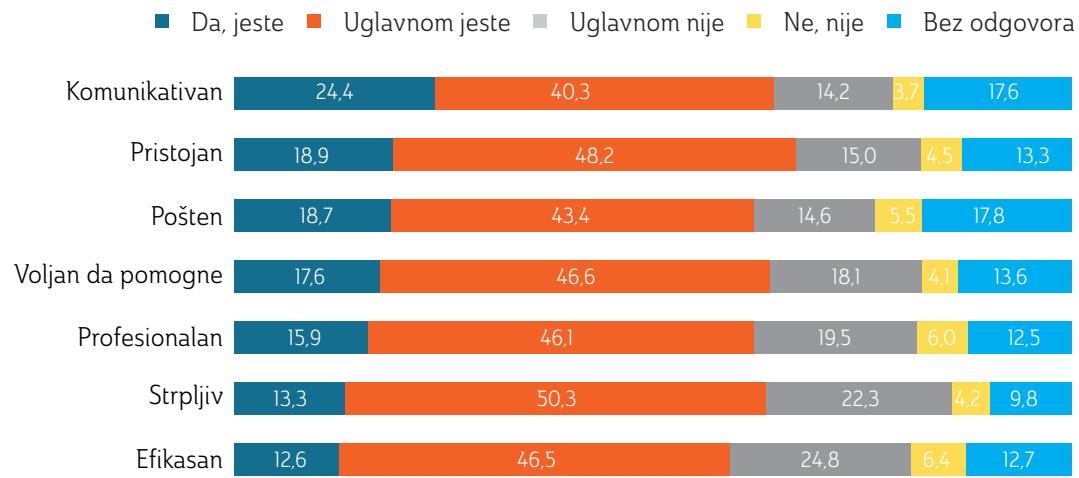

Grafikon 32 - Procjena ugleda policija i policijskih službenika/ca – TREND

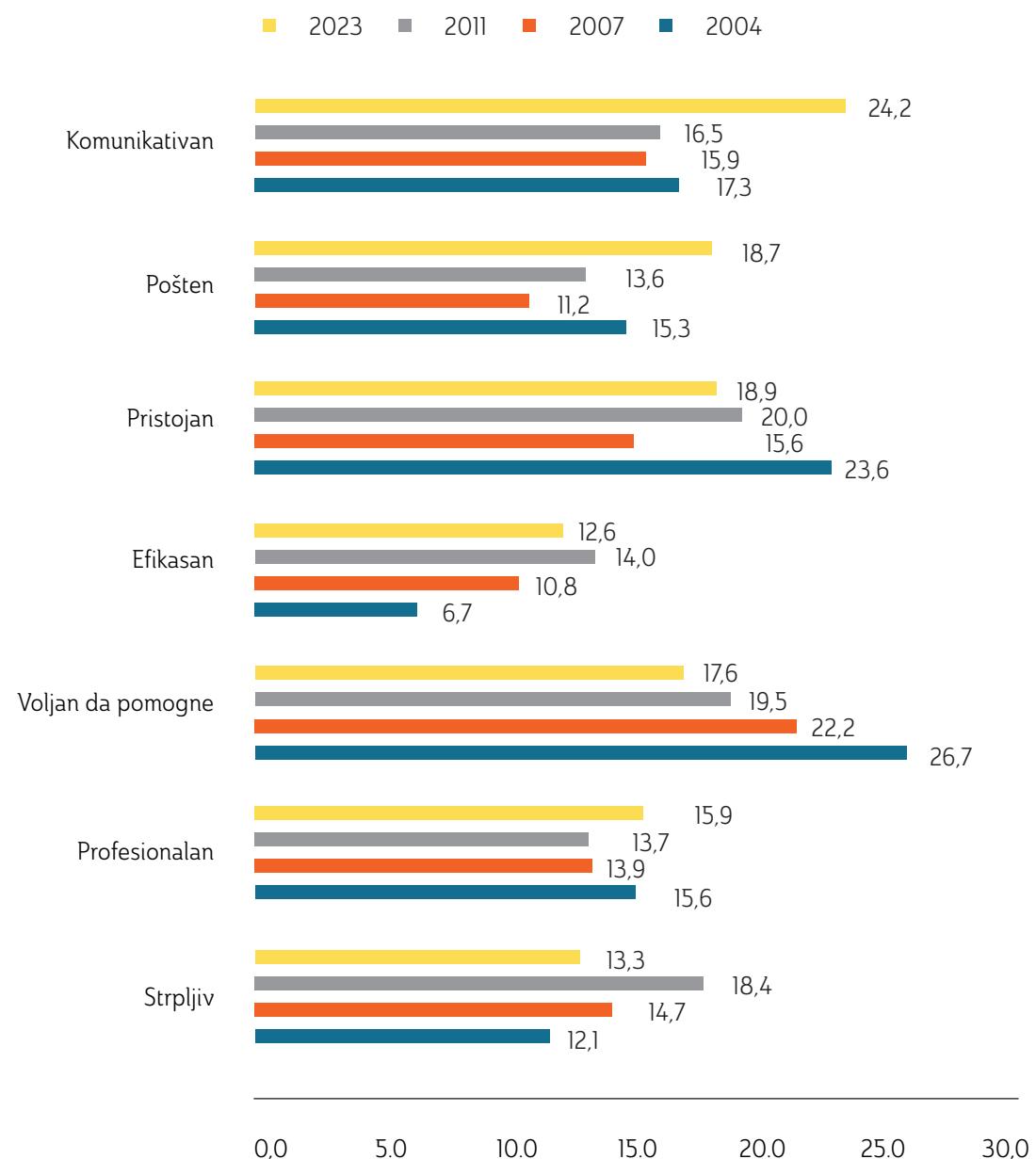

Naredno pitanje sastojalo od ključnih osobina koje policijski službenici/ce treba da posjeduju i procjeni ispitanika/ca u kojoj mjeri te osobine jesu karakteristika policijskih službenika/ca (grafikon 33). Generalno, ukoliko se saberu pozitivne vrijednosti (da i uglavnom), sve navedene osobine su više nego solidno ocijenjene. Komparativno, **građani/ke najviše ocjenjuju osobinu „komunikativnost“, a najlošije „efikasnost“**. U grafikonu 34 dajemo prikaz onih koji su rekli da policijski službenici/ce posjeduju navedene osobine u sva četiri talasa istraživanja. Ključna informacija je da u **posljednjem istraživanju mjerimo značajan napredak kada je riječ o „komunikativnosti“ policijskih službenika/ca**. Potom, **iako su mjerene vrijednosti za „efikasnost“ komparativno niske, podatak nam govori da u ovom pogledu imamo linearan pozitivan trend u periodu od gotovo 20 godina**. S druge strane, **mjerimo kontinuiran linearni negativan trend kada je riječ o procjeni „voljan da pomogne“ kao osobine policijskih službenika/ca**. Kada je riječ o ostalim osobinama, mjerimo određene varijacije, ali se ne može reći da su naglašene. Konačno, u grafikonu 35 dajemo prosječnu vrijednost za sve mjerene osobine po godinama istraživanja. Podatak ukazuje da **smo imali regresivan trend između 2004. i 2007. godine, i da od tada mjerimo pozitivan trend, s napomenom, da nije naglašena razlika između 2011. i 2023. godine**.

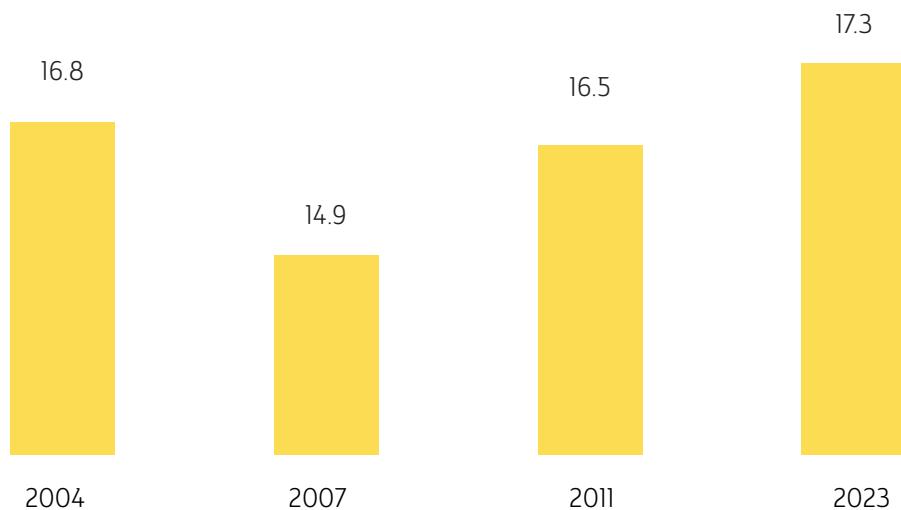
Grafikon 33 - Osobine koje karakterišu policijske službenike/ce

Grafikon 34 - Osobine koje karakterišu policijske službenike/ce TREND

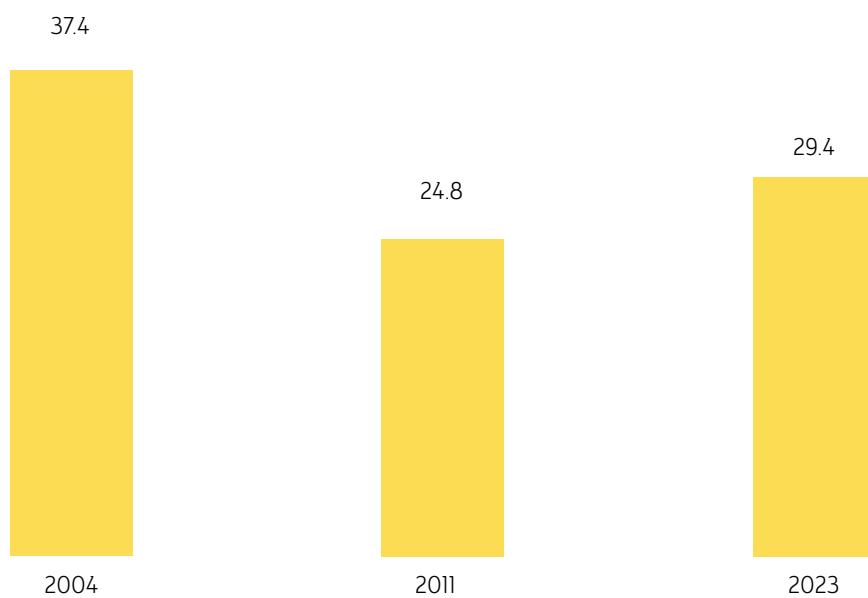

Grafikon 35 - Prosječna vrijednost svih mjerena osoba policijskih službenika/ca po godinama istraživanja

U narednom pitanju cilj nam je bio da utvrdimo frekventnost **kontakta građana/ki sa policijom**. Podatak dajemo komparativno za tri talasa istraživanja (grafikon 36). Podaci ukazuju da je kontakt s policijom bio frekventniji 2004. u odnosu na 2011. godinu, a da je danas nešto viša vrijednost nego prije 12 godina.

Grafikon 36 - Imali su kontakt s policijom u posljednjih šest mjeseci

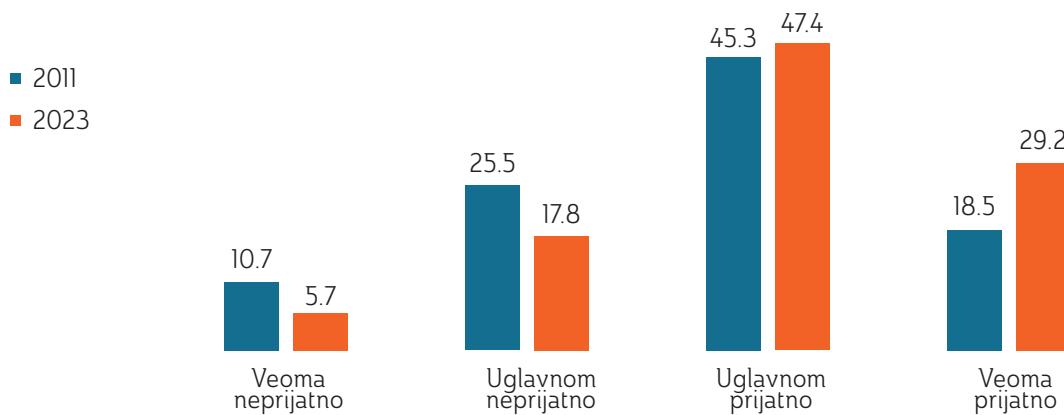
Za razliku od prethodnih istraživanja, tražili smo od ispitanika/ca da nam opišu „prirodu“ kontakta s policijom. Pitanje je bilo otvorenog tipa, a mi smo sve odgovore klasificirali na način što smo formirali ključne kategorije (grafikon 37). Podatak govori o tome **da građani/ke u najvećoj mjeri imaju kontakt s policijom ili tokom rutinskih saobraćajnih kontrola ili zbog saobraćajnih prekršaja**. Treća po frekventnosti jeste „dolazak policije po pozivu“, i važno je napomenuti da se ovo dešava kada se pozove policija zbog određene svađe, tuče i/ili neprijatnosti, nerijetko s komšijama. Dakle, riječ je o tipičnim intervencijama koje policija obavlja zbog neprijatnosti koje se dešavaju.

Grafikon 37 - Kontakt s policijom

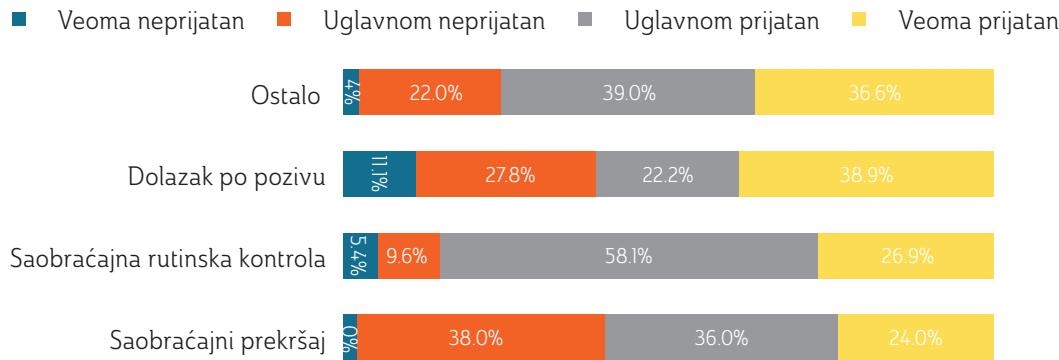
U grafikonu 38 dajemo prikaz podataka koje smo dobili na osnovu pitanja da nam ispitanici/ce koji su imali kontakt saopšte da li je taj kontakt bio prijatan ili neprijatan. Ono što je ključno u ovom prikazu ogleda se u nalazu da je značajno veći broj građana/ki prijavljivao neprijatnost u kontaktu s policijom 2011. godine, nego što je to danas slučaj. Na osnovu ovog podatka, može se reći da je policija u značajnoj mjeri unaprijedila standarde svog rada u proteklih 12 godina.

Grafikon 38 - (Ne)prijatnost u kontaktu s policijom (% onih koji su imali kontakt)

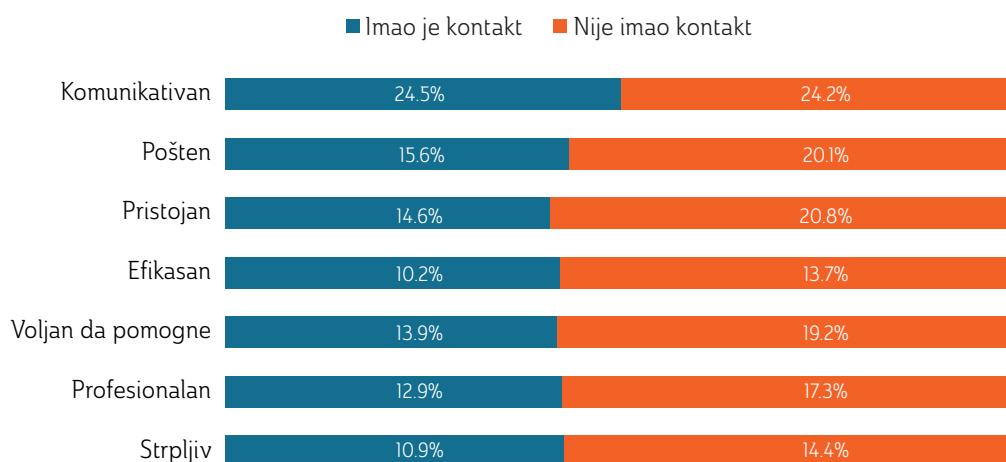
Međutim, s obzirom na to da je kontakt ostvaren po različitim osnovama, u grafikonu 39 dajemo prikaz (ne)prijatnosti kontakta u odnosu na vrstu kontakta. Za ovu svrhu, kategorizaciju kontakta smo smanjili kako bi dobili „pristojan“ broj ispitanika/ca u svakoj kategoriji. Podaci su veoma indikativni i pozitivni, s obzirom na to da je u svakoj kategoriji kontakta jako mali broj ispitanika/ca koji svoje iskustvo ocjenjuje kao „jako neprijatno“. **Najveći procenat „neprijatnosti“ je u kategoriji „dolazak po pozivu“**, ali ovdje treba imati u vidu da je sam slučaj pozivanja (svađa, tuča i slično), po „prirodi“ neprijatan. No, čak i u toj situaciji, preko 60% građana/ki ocjenjuje kontakt kao veoma ili uglavnom prijatan. Takođe, **zbir dvije kategorije (ne)prijatnosti ukazuje da je značajno veći broj građana/ki koji ocjenjuju kontakt kao prijatan u odnosu na referantan broj onih za koje je kontakt bio neprijatan**. Ovo je jako povoljan nalaz koji govori u prilog profesionalnom radu policije.

Grafikon 39 - Tip kontakta i ocjena (ne)prijatnosti kontakta

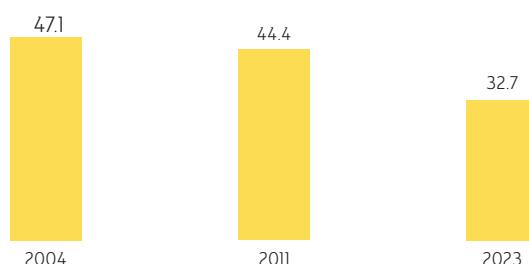
Dodatno, u grafikonu 40 ponovo prilažemo procjenu osobina policijskih službenika/ca na način da poredimo ocjene onih koji jesu i koji nijesu imali kontakt s policijom. Podatak ukazuje **na srazmjerne male razlike između onih koji jesu i koji nijesu imali kontakt s policijom, a kada je riječ o procjeni osobina policijskih službenika/ca**. Komparativno, najmanju razliku mjerimo kada je riječ o komunikativnosti, a najveću kada je riječ o pristojnom ponašanju.

Grafikon 40 - Procjena osobina policijskih službenika/ca: imali su kontakt sa policijom

Na kraju, imajući u vidu da je populacija u Crnoj Gori srazmjerno mala, u istraživanju smo, kao i ranije, postavili pitanje da li ispitanici/ce imaju bliskog prijatelja/icu i/ili rođaka/u u policiji (grafikon 41). Ovaj podatak je značajan kada je riječ o evaluaciji rada policije po svim kriterijumima. **Podatak je zapravo gotovo frapantan imajući u vidu da veliki broj građana/ki Crne Gore ima prijatelja/icu i/ili rođaka/u u policiji.** Komparativno, značajno je veći broj ispitanika/ca koji tvrde da imaju prijatelja/icu i/ili rođaka/u u policiji 2004. i 2011. godine nego danas. U uzorku u posljednjem istraživanju trećina ispitanika/ca je prijavilo da ima prijatelja/icu i/ili rođaka/u u policiji.

Grafikon 41 - Imaju bliskog prijatelja/icu i/ili rođaka/u u policiji

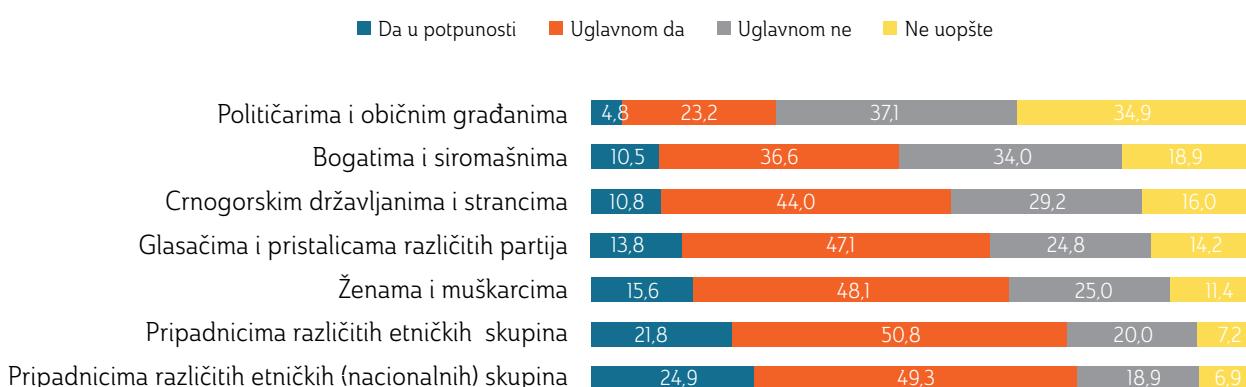

(Ne)diskriminatoryno ponašanje policije i pritužbe na njen rad

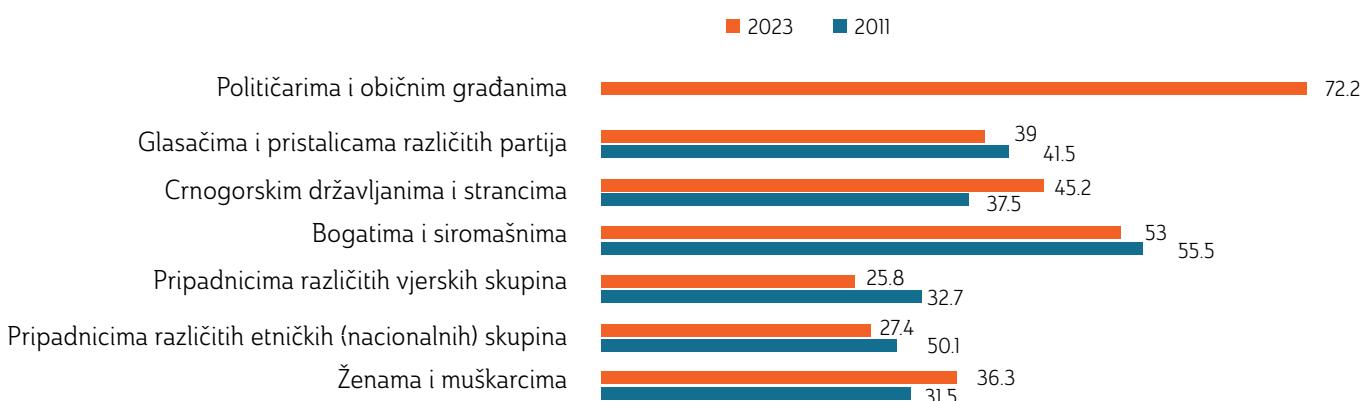
Kao i svaki organ, policija u svom djelovanju može da ima diskriminatoryni odnos prema određenim grupama ili pojedincima koji imaju neko specifično socijalno obilježje. Takođe, policija može da prekorači svoja ovlašćenja, i da djeluje na način koji nije predviđen zakonom. Stoga smo u ovom segmentu primarno imali namjeru da ispitamo stavove građana/ki o ovim pitanjima, kao i učestalost ponašanja policijskih službenika/ca koji se mogu smatrati ili diskriminatorynim, ili bespotrebno represivnim.

Prvi set pitanja u ovom dijelu odnosio se na diskriminatoryna ponašanja. Mi smo naveli određene (tipične) socijalne grupe pod rizikom, a ispitanici/ce u istraživanju iznosili/e su procjenu da li policija djeluje jednako prema pripadnicima/ama tih grupa kao i prema većinskoj populaciji, ili možda ima diskriminatoryski odnos (grafikon 42). Podaci ukazuju da je **ključni kriterijum diskriminacije politički kriterijum**, tačnije, procjenjuje se da postoji značajna razlika u postupanju policije prema političarima i običnim građanima/kama. Po procjeni građana/ki, takođe, **diskriminacija je veoma izražena s obzirom na imovinsko stanje**, dakle, građani/ke smatraju da policija nema jednak tretman prema imućnjim i siromašnjim građanima/kama. Kao treći kriterijum diskriminacije građani/ke ističu tretman po pitanju državljanstva, tj. postoji stanovište da se diskriminacija vrši prema strancima. S druge strane, **najniži stepen diskriminacije u radu policije mjerimo kada je riječ o vjerskim i etničkim razlikama**.

Grafikon 42 - Da li policija ima jednak tretman prema pripadnicima/ama sljedećih grupa

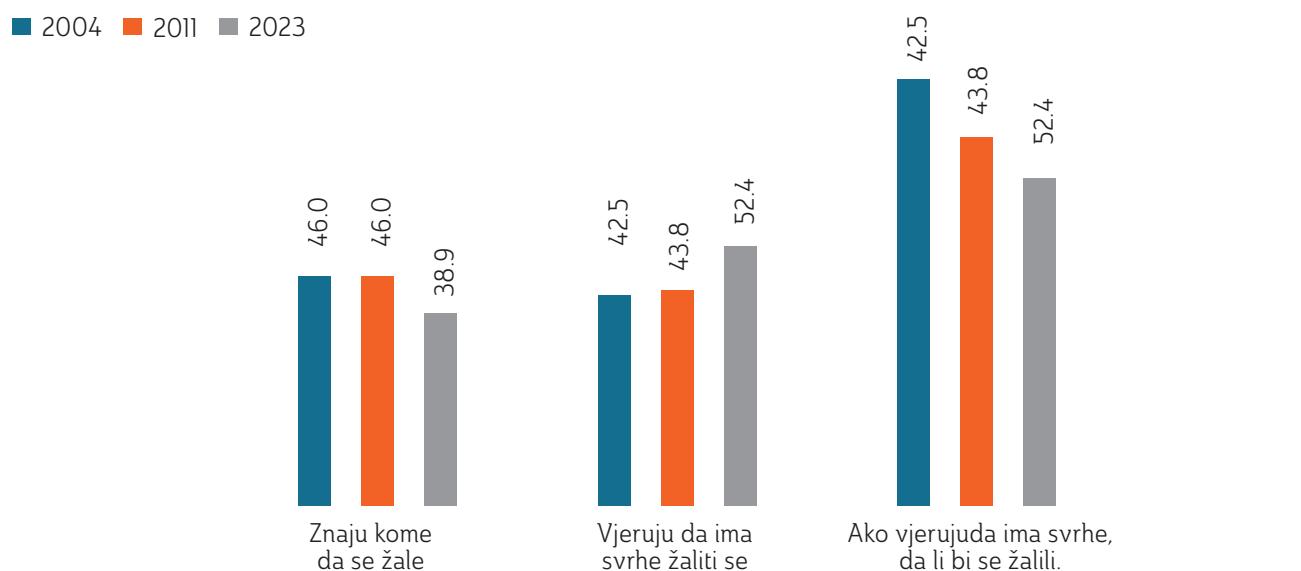
Graph 43 - Diskriminacija – SUM % uopšte i uglavnom nema jednak tretman

U grafikonu 43 dajemo prikaz poređenja percepcije diskriminacije po datim obelježjima upoređivanjem vrijednosti iz 2011. i 2023. godine. Razlike su srazmjerno male, dakle, nije došlo da značajnijih promjena u ovom pogledu. Komparativno, **mjerimo smanjenje stepena diskriminacije po svim kriterijumima, osim kada je riječ o rodnom kriterijumu**. Dakle, prema stavovima građana/ki, jedino kada je riječ o (ne) jednakom tretmanu muškaraca i žena stepen diskriminatorskog ponašanja policije je povećan.

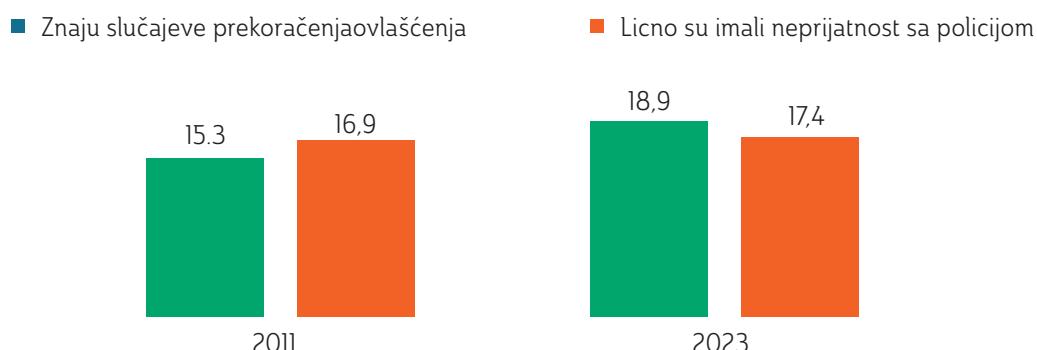
Posljedično, pitali smo građane/ke da li znaju kome mogu da se žale, ukoliko smatraju da im je policija ugrozila prava, i da li smatraju da to ima svrhu, i da li bi to uradili (grafikon 44). Podaci ukazuju da **velik broj ne zna kome da se žali, a nepovoljniji nalaz od ovoga jeste da danas manji broj građana/ki zna kome da se žali nego prije 12 i prije 20 godina**. Broj onih koji vjeruju da to ima svrhe proporcionalno raste, a **najveći je u posljednjem istraživanju**. Konačno, **broj onih koji bi se zaista žalili ukoliko to ima svrhe**, veoma raste, i podatak govori da ukoliko postoji uvjerenje da žalba ima svrhu, jako velik broj građana/ki bi se zaista i žalio. Međutim, i u ovom pogledu procenat onih koji bi se žalili smanjen je u prethodnih 20 godina.

Grafikon 44 - Znaju kome da se žale u slučaju da im je policija ugrozila prava

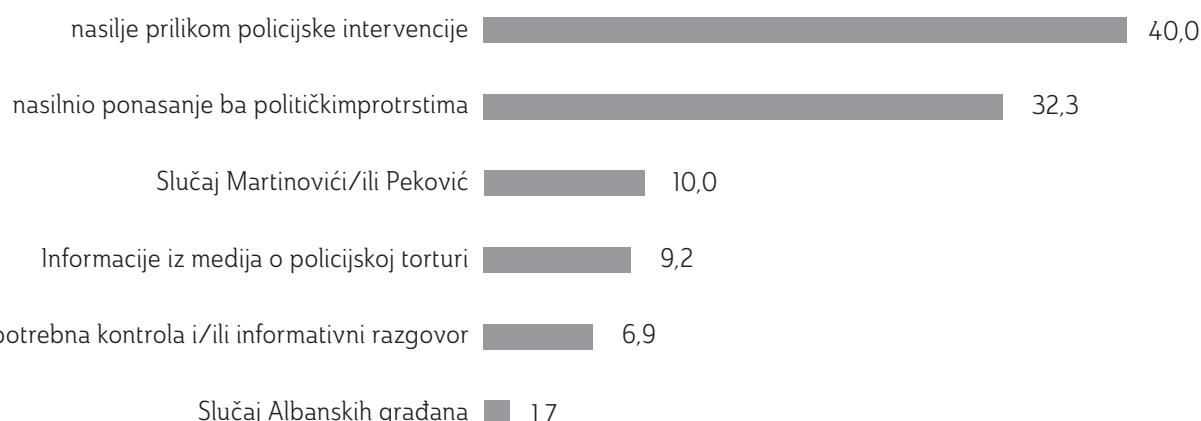
U narednom pitanju željeli smo da utvrdimo da li građani/ke imaju lična iskustva i/ili su svjedoci slučajeva u kojima je policija prekršila svoja ovlašćenja (grafikon 45). Rezultati ukazuju da je gotovo petina građana/ki imalo iskustva ili saznanje o ovim slučajevima, što je nešto viši procenat u odnosu na 2011. godinu, a njih 17% prijavljuje da su lično imali neprijatnost, što je vrijednost na nivou prethodnog istraživanja.

Grafikon 45 - Znaju i imali su iskustva s prekoračenjem ovlašćenja policije

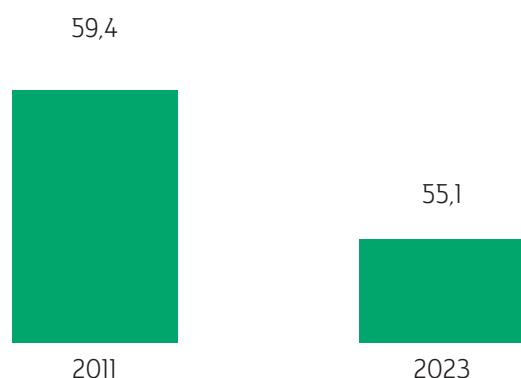
Potom smo na otvorenom pitanju tražili od ispitanika/ca da nam opišu o kom/kakvom slučaju je riječ. Odgovore smo kodirali a rezultate prikazujemo u grafikonu 46. **Najveći broj građana/ki, od onih koji su istakli da su bili svjedoci ili žrtve prekoračenja ovlašćenja, istaklo je da se radi o neprimjerenoj upotrebi sile tokom policijske intervencije.** Svaki treći ispitanik/ca u ovoj kategoriji je dodatno iznio/jela da je policija prekoračila ovlašćenja na političkim protestima, a pritom, u najvećem broju slučajeva opisivani su različiti aspekti djelovanja policije na Belvederu i Cetinju tokom ustoličenja Mitropolita Joanikija. Svaki deseti ispitanik/ca u ovoj kategoriji je opisivao/la slučajevima prekoračenja ovlašćenja u radu policije saznao iz medija.

Grafikon 46 - Slučajevi kada je policija prekoračila svoja ovlašćenja (N – 136)

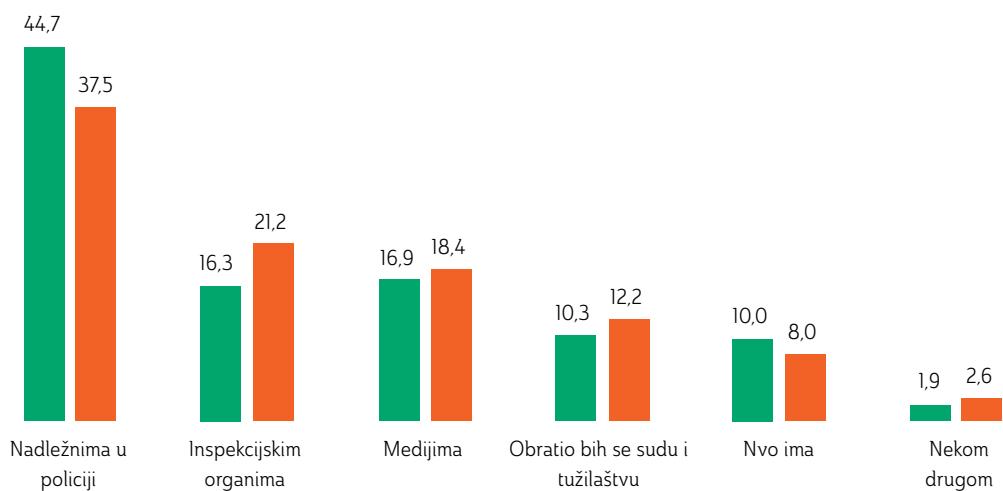

Međutim, imajući u vidu da najveći broj građana/ki nije imao bilo kakvo iskustvo s prekoračenjem ovlašćenja policije, naše pitanje bilo je da li bi prijavili takav slučaj ukoliko bi bili svjedoci ili žrtve (grafikon 47). Podaci ukazuju **da bi preko 55% građana/ki prijavilo ovakve slučajeve, što je manji procenat nego prije 12 godina kada je gotovo 60% građana/ki iskazivalo ovaj stav.** U grafikonu 48, dajemo distribuciju odgovora kome bi građani/ke prijavili/e slučajeve prekoračenja ovlašćenja policije. Ova distribucija se, naravno, odnosi samo na one koji su rekli da bi prijavili slučaj(eve). **Prva adresa za prijavu su nadležni u policiji, uz napomenu da je danas značajno manji broj građana/ki u ovoj kategoriji u odnosu na istraživanje iz 2011. godine.** Više nego svaki peti ispitanik/ca iz ove kategorije bi prijavio/la slučaj inspekcijskim organima, i ovaj procenat je viši nego što je to bilo prije 12 godina. Medijima bi se obratilo preko 18% građana/ki, i to je nešto manje nego u istraživanju iz 2011. godine. Sudu i tužilaštву bi se obratilo nešto preko 12%, a i ovaj procenat je nešto viši nego u prethodnom istraživanju. Konačno, dok je prije 12 godina svaki deseti građanin/ka istakao da bi slučaj prijavio NVO-ima, danas je taj procenat nešto niži.

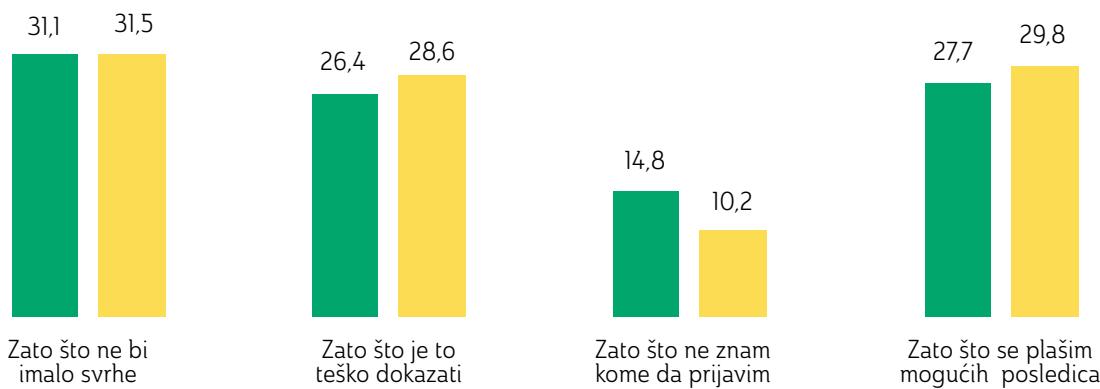
Grafikon 47 - Da li bi prijavili slučajeve prekoračenja ovlašćenja policije

Grafikon 48 - Kome bi prijavili slučaj prekoračenja ovlašćenja policije

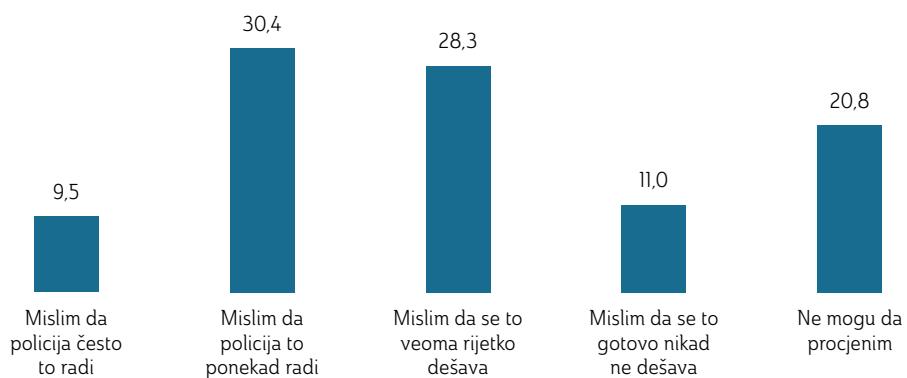

Kao što smo predstavili, oko 45% građana/ki je iskazalo stav da ne bi prijavili/e slučaj policiji, sve i da su svjedoci takvih slučajeva. Stoga smo pitali ove građane/ke koji su to razlozi uslijed kojih ne bi prijavili/e slučajeve prekoračenja ovlašćenja policije (grafikon 49). **Preko 30% građana/ki kao razlog neprijavljuvanja navodi uvjerenje da to ne bi imalo nikakve svrhe, a gotovo identičan podatak dobili smo i u istraživanju prije 12 godina. Jednako, gotovo 30% ima strah od posljedica prijavljivanja, i to je tek nešto više građana/ki nego u prethodnom istraživanju.** Nadalje, **gotovo 29% smatra da je to teško dokazati, a i u ovom pogledu jako su male razlike u odnosu na 2011. godinu.** Konačno, svaki deseti građanin/ka ističe da slučajeve prekoračenja ovlašćenja policije ne bi prijavio/la jer ne zna kome da prijavi, i to je manji procenat nego prije 12 godina.

Konačno, u ovom dijelu istraživanja postavili smo i jedno pitanje koje eksplicitnije govori o percepciji građana/ki o grublјim oblicima prekoračenja ovlašćenja policije, tačnije, pitali smo da li policija prema njihovom mišljenju „vrši torturi“ i „malteretira“ građane/ke (grafikon 50). Svaki deseti građanin/ka smatra da policija često vrši torturi i maltretira ih, dok preko 30% ističe da to radi povremeno. Ovi procenti ukazuju da je **značajan broj građana/ki koji smatra da se policija ponaša nasilno i krajnje neumjerenog**

Grafikon 50 - Da li policija nekada vrši torturi i maltertira građane

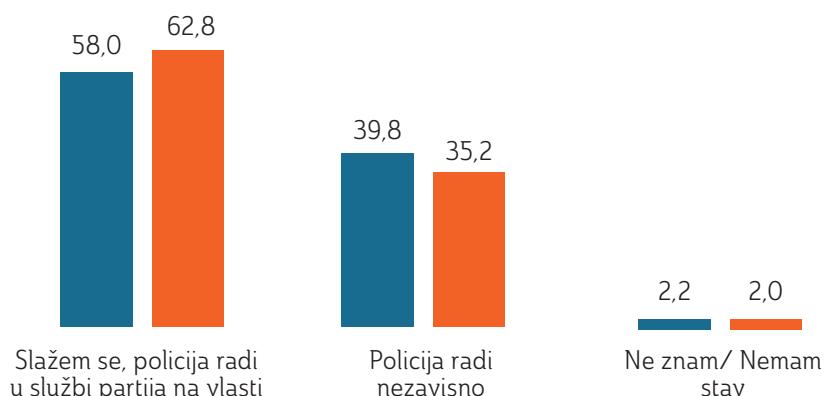

Percepcija umiješanosti policije u kriminalne aktivnosti i politizacija rada policije

Najvažnije informacije u ovom dijelu istraživanja koje smo htjeli da dobijemo od građana/ki jeste njihovo mišljenje o umiješanosti policije u kriminalne aktivnosti i naročito organizovani kriminal. Razlog je što se nerijetko o medijima govori o tome, a naročito što je ovaj narativ pojačan nakon smjene vlasti 2020. godine. Dodatno, nakon smjene vlasti, imamo i sudske epiloge protiv određenih policijskih službenika/ca, te je posebno interesantno u ovom pogledu identifikovati promjene stavova građana/ki u posljednjih 12 godina.

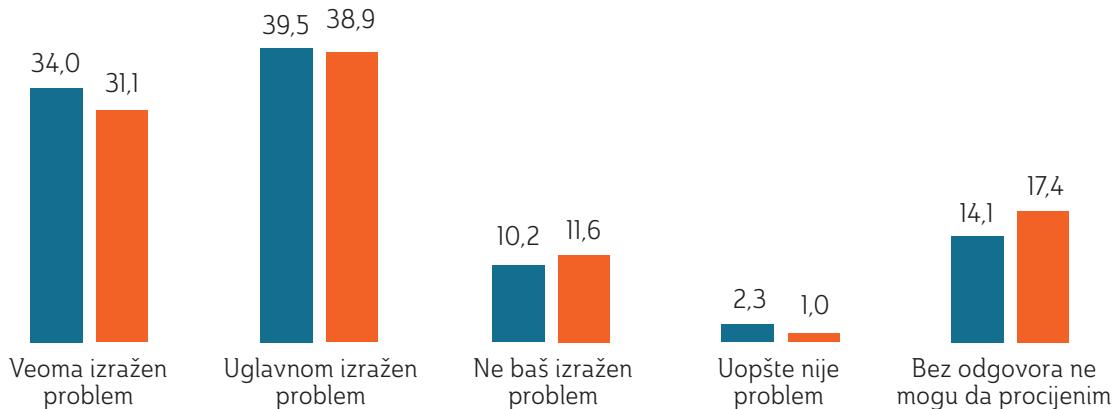
Prvo pitanje u ovom segmentu se odnosilo na politizaciju rada policije, s obzirom na činjenicu da se politizacija najčešće povezuje s eventualnim kriminalnim aktivnostima. Pitanje je bilo eksplicitno, i odnosilo se na procjenu građana/ki da li je rad policije ispolitizovan, tj. da li policija radi u službi određenih političkih partija. **Podaci koje smo dobili su „zabrinjavajući“, dakle, postoji ogroman broj građana/ki koji smatra da je rad policije ispolitizovan, i da policija radi u službi partija na vlasti.** Imajući u vidu činjenicu da je narativ o povezanosti policije i partije na vlasti bio dominantan u vrijeme vladavine DPS-a, dobijeni podatak koji govori o tome da je danas veći broj građana/ki koji ukazuje na povezanost policije i partije na vlasti, ukazuje da je ovdje riječ o nekoj vrsti „organske“ veze, nezavisno od toga koja je partija na vlasti.

Grafikon 51 - Da li je rad policije ispolitizovan tj. da li policija radi u službi političkih partija

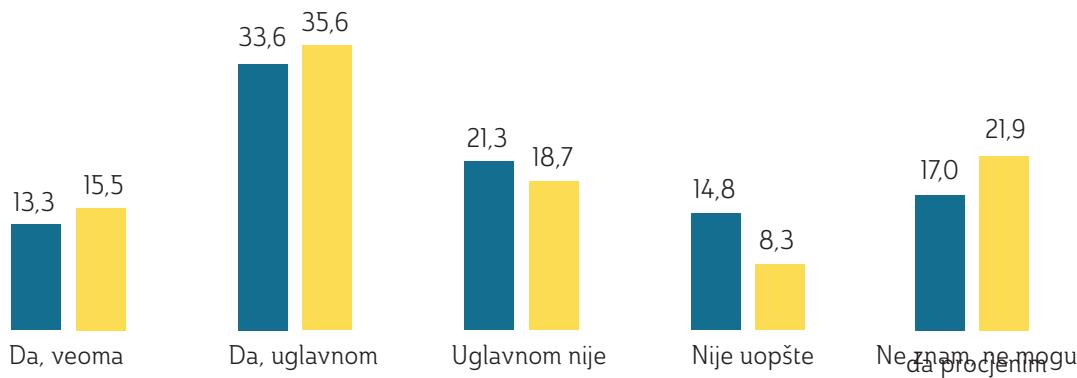
Takođe, u vrijeme vladavine DPS-a bio je veoma naglašen narativ o povezanosti policije s organizovanim kriminalom. Stoga smo ovaj aspekt posebno tretirali u našem istraživanju. Najprije, pitali smo građane/ke u kojoj mjeri je organizovani kriminal problem u našem društvu (grafikon 52). Podaci su, opet, „zabrinjavajući“, dakle, jako veliki broj građana/ki ističe da je organizovani kriminal izražen problem, a u ovom pogledu procijenjene vrijednosti nijesu se naročito mijenjale u proteklih 12 godina.

Grafikon 52 - U kojoj mjeri je organizovani kriminal problem u društvu

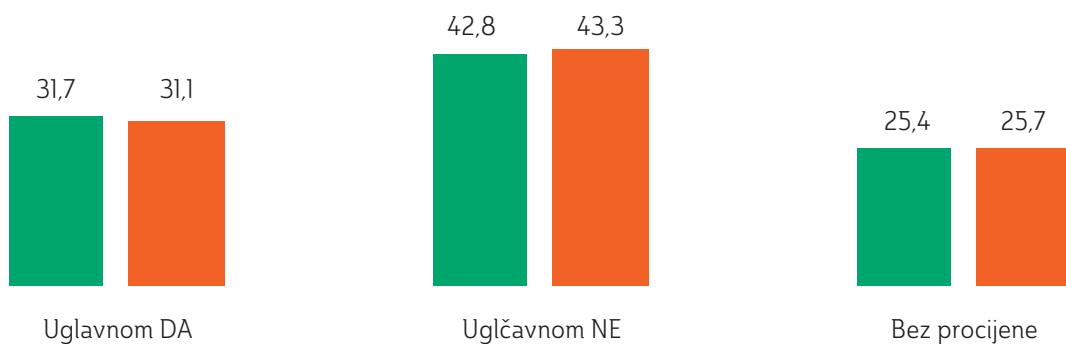
Nadalje, tek nešto preko 50% građana/ki smatra da je država odlučna, u manjoj ili većoj mjeri, da se bori protiv organizovanog kriminala, a u ovom pogledu mjerimo veoma blage pozitivne trendove u odnosu na istraživanje koje smo obavili prije 12 godina (grafikon 53). Dakle, **odlučnost u borbi protiv ovog problema nije se značajno povećala nakon smjene vlasti 2020. godine.**

Grafikon 53 - Da li je država odlučna u borbi protiv organizovanog kriminala

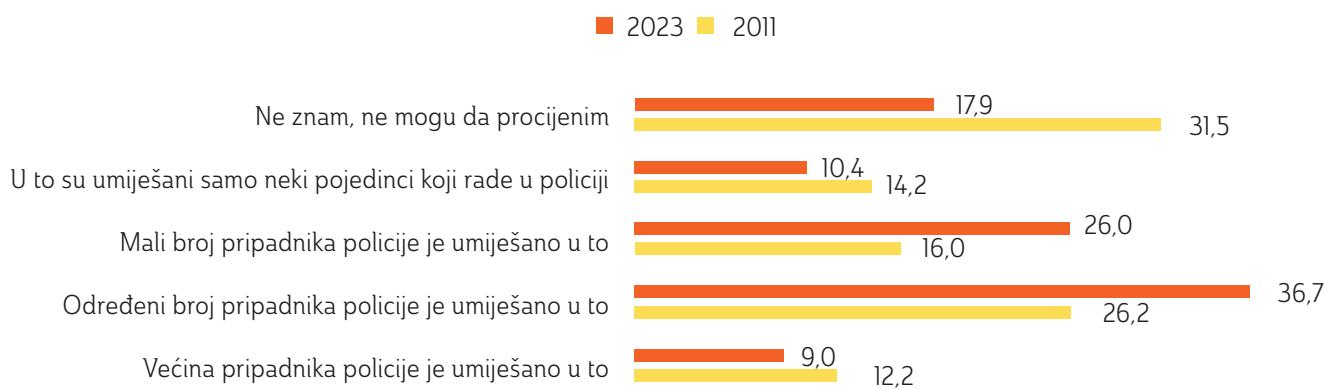
Kada je riječ o procjeni efikasnosti države u borbi protiv organizovanog kriminala, gotovo da je frapantno u kojoj mjeri su u istraživanju koje smo obavili podaci identični kao i prije 12 godina (grafikon 54). Dakle, u pogledu procjene efikasnosti borbe države protiv ovog fenomena ništa se nije promijenilo, odnosno, država je jednako (ne)efikasna. Sam podatak ukazuje da je **značajno veći broj građana/ki smatra da država nije efikasna u borbi protiv organizovanog kriminala, u odnosu na referentni broj građana/ki koji izražava stav da država jeste efikasna**. Prema tome, efikasnost države u borbi protiv ovog društvenog problema je bila i ostala jedan od najvećih problema.

Grafikon 54 - Da li je država efikasna u borbi protiv organizovanog kriminala

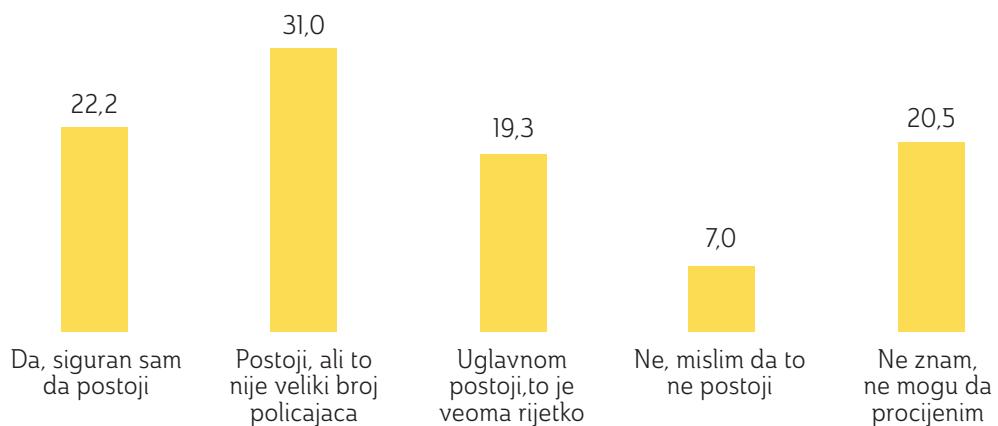
Potom je uslijedilo direktno pitanje o procjeni umiješanosti pripadnika policije u organizovani kriminal (grafikon 55). Podatak ukazuje da **veliki broj građana/ki smatra da su službenici/ce policije umiješani/e u organizovani kriminal**. U ovom pogledu ne treba da zavarava podatak da „samo“ 9% građana/ki smatra da je većina policijskih pripadnika/ca umiješano u organizovani kriminal. Ovo stoga što tvrdnja „većina“ ima veoma izraženu valencu. Dakle, to nije „samo“, već je to zabrinjavajući podatak, tačnije, sama pomisao da „većina“ pripadnika/ca policije ima veze s organizovanim kriminalom je zabrinjavajuća. Kumulativno **gotovo svaki drugi ispitanik/ca smatra da je većina ili određeni broj pripadnika/ca policije umiješan u organizovani kriminal**. U poređenju s istraživanjem iz 2011. godine, povećao se broj građana/ki koji ukazuje na povezanost pripadnika/ca policije s organizovanim kriminalom, iako je nešto smanjen procenat onih koji tvrde da je „većina“ policijskih službenika/ca u to umiješana. Prema tome, **umiješanost pripadnika policije u organizovani kriminal je jedan od ključnih problema koje adresiramo ovim istraživanjem**.

Grafikon 55 - Da li su pripadnici/ce policije umiješani/e u organizovani kriminal

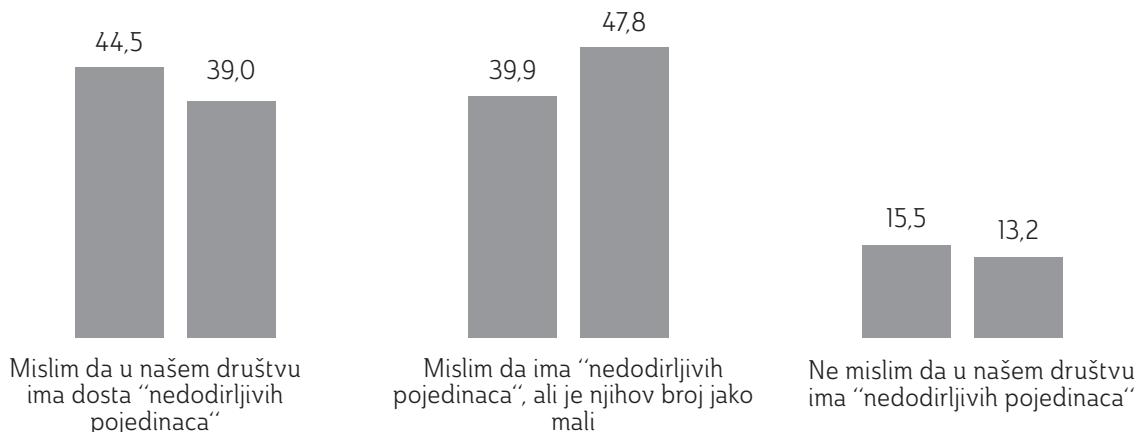
Povezanost policijskih službenika/ca s organizovanim kriminalom je jedno pitanje, a potencijalna povezanost visokih funkcionera/ki policije s kriminalnim grupama, a što je često tema u medijima, je drugo, naročito otežavajuće pitanje. Stoga smo pitali građane/ke da li postoji ova vrsta povezanosti, a ovaj pokazatelj prvi put koristimo, dakle, nemamo poređenje s prethodnim istraživanjima (grafikon 56). Podatak je, opet, ‘zabrinjavajući’. Naime, preko petine građana/ki iskazuje uvjerenje da su visoko rangirani službenici/ce policije povezani/e s kriminalnim grupama. S druge strane, petina ne može da procijeni, a samo 7% smatra da takva veza ne postoji. Dakle, **problem potencijalne povezanosti policijskih funkcionera/ki i kriminalnih grupa je veoma izražen i na ovo pitanje treba posebno obratiti pažnju**.

Grafikon 56 - Da li postoji povezanost visoko pozicioniranih policijskih službenika/ca i kriminalnih grupa

Posljednje pitanje o ovom segmentu istraživanja odnosilo se na procjene građana/ki o „nedodirljivim“ pojedincima/kama (grafikon 57). Podatak ukazuje da gotovo 40% smatra da u našem društву postoje nedodirljivi pojedinci/ke, što je manje nego prije 12 godina. Tačnije, iako se razlike ne mogu kvalifikovati kao drastične, značajno je što je danas, za razliku od 2011. godine, veći broj građana/ki koji smatra da nema nedodirljivih pojedinaca/ki (48% u odnosu na prethodnih 40%), nego onih koji smatraju da takvih pojedinaca ima. U svakom slučaju, **može se reći da nedodirljivih pojedinaca još uvijek ima u značajnom broju i da ovom pitanju treba posvetiti pažnju, jer je ova vrsta selektivnosti veoma opasna za postojanje i jačanje pravne države.**

Grafikon 57 - Da li u našem društву ima nedodirljivih pojedinaca/ki kojima zakon ne može ništa

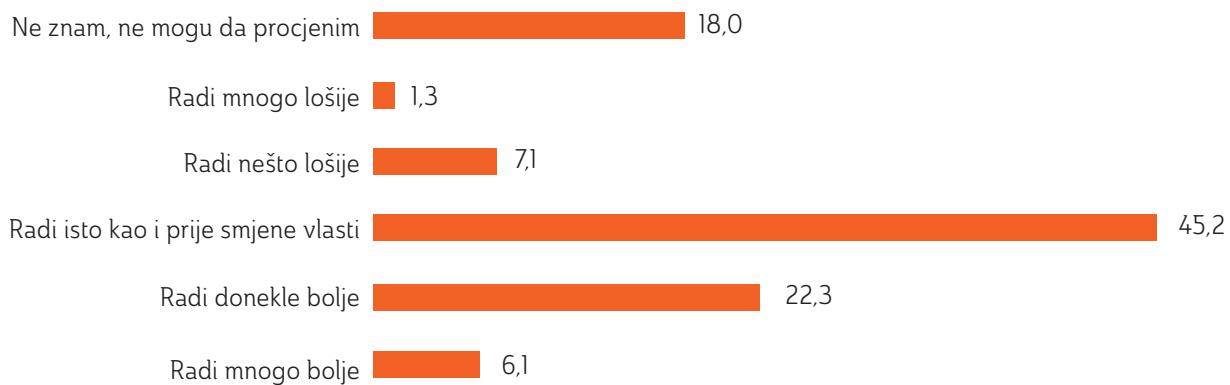

Aktuelna pitanja koja se odnose na rad policije

Poslednji set pitanja koje smo formulisali u istraživanju odnosio se na dešavanja koja su pratila rad policije prevashodno u svjetlu političkih promjena koje su se desile 2020. godine, ali i vezano za kontekst u kome su mediji veoma intenzivno izvještavali o slučajevima optužbi i hapšenja nekih policijskih službenika/ca. Mi smo htjeli da vidimo kakav je stav javnosti po ovim aktuelnim pitanjima.

Prvo pitanje odnosilo se na opšte procjene građana/ki o radu policije nakon smjene vlasti DPS-a (grafikon 58). Najveći broj građana/ki (više od 45%) smatra da policija jednako radi svoj posao danas kao što je to radila tokom vladavine DPS-a. Međutim, s druge strane, kumulativno, značajno je veći procenat onih koji smatraju da policija radi bolje (28.4%), u odnosu na one koji tvrde da radi lošije (8.4%). Prema tome, možemo reći da **građani/ke procjenjuju da je nakon smjene vlasti policija donekle poboljšala svoj rad**

Grafikon 56 - Da li postoji povezanost visoko pozicioniranih policijskih službenika/ca i kriminalnih grupa

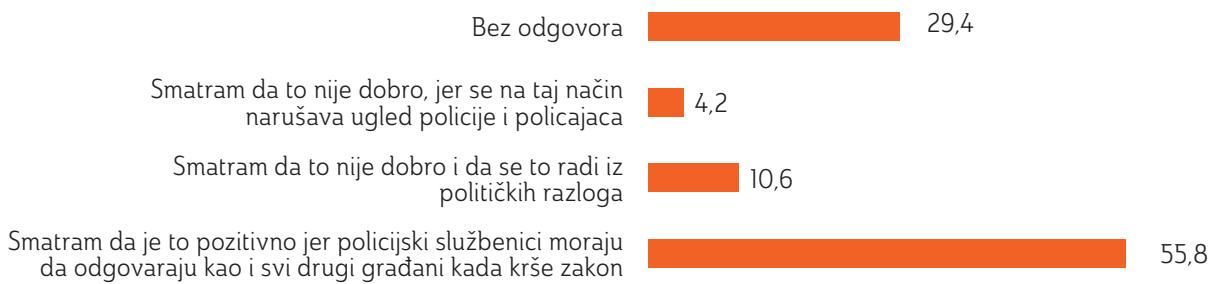

Imajući u vidu činjenicu da je u posljednjih godinu dana došlo do hapšenja određenog broja policijskih službenika/ca, pitali smo građane/ke da li su čuli za te slučajeve (grafikon 59). Dok trećina građana/ki ističe da ne zna ništa o tome, većina ističe da ima više (23%) ili manje (43.2%) informacija o tome. Na otvorenom pitanju na kome smo tražili da nam kažu za koji slučaj su čuli, **gotovo jednoglasno rezonuju pet imena hapšenja/slučajeva: Lazović, Milović, Veljović, Bajčeta i Knežević**. Konačno, **kada je riječ o stavu građana/ki o hapšenjima policijskih službenika/ca, preko 55% građana/ki to odobrava**, svaki deseti smatra da se to radi iz političkih razloga, dok samo nešto preko 4% smatra da hapšenja narušavaju ugled policije (grafikon 60).

Grafikon 59 - Da li su čuli za slučajeve hapšenja policijskih službenika/ca

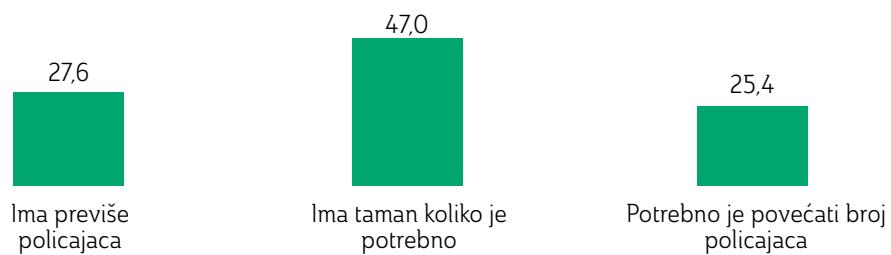

Grafikon 60 - Stav o hapšenjima policijskih službenika/ca

Posljednje pitanje u našem istraživanju odnosilo se na procjenu broja policijskih službenika/ca u Crnoj Gori, i tradicionalno, ovo pitanje uvijek koristimo kao posljednje u istraživanjima koje smo dosad obavili (grafikon 61). Najveći broj građana/ki smatra **da je broj policijskih službenika/ca taman koliko je potrebno**, a veoma je ujednačen broj onih koji smatraju da broj policijskih službenika/ca treba povećati, odnosno smanjiti.

Grafikon 61 - Procjena broja policijskih službenika/ca

Umjesto zaključka

Ovaj izvještaj predstavlja detaljnu analizu stanja u Crnoj Gori, kada je riječ o percepciji građana/ki o ocjeni rada policije, pitanjima bezbjednosti, saradnji građana/ki i policije, selektivnom i diskriminatornom ponašanju policije, organizovanom kriminalu i aktualnim pitanjima nakon promjene vlasti 2020. godine. Istraživanje pruža uvid u različite aspekte stavova građana/ki prema relevantnim društvenim i bezbjednosnim pitanjima.

Analiza pokazuje da **veći broj građana/ki vjeruje da Crna Gora korača pravim putem**. Trećina građana/ki je zadovoljna radom tehničke Vlade, dok postoji nezadovoljstvo među 40% ispitanika/ca. Iako je trenutna ocjena političke situacije bolja nego tokom prethodnog perioda vladavine DPS-a, analiza pokazuje da je i dalje lošija nego 2011. godine.

Dominantne asocijacije na riječ „policija“ su **hvatanje kriminalaca i kontrola saobraćaja**, ali takođe postoji izražena veza sa zaštitom ljudi i njihovih prava. Ovo ukazuje na **promjenu percepcije policije od funkcije protekcije ka funkciji penalizacije**. Iako procenat onih s pozitivnim stavom prema policiji ostaje stabilan, **efikasnost policije porasla je u odnosu na 2007. godinu, ali je opala u odnosu na 2011. godinu**. Građani/ke Kotora i Pljevalja najbolje ocjenjuju efikasnost policije, dok su Bar, Bijelo Polje, Ulcinj, Nikšić i Berane označeni kao manje efikasne policijske opštine.

Povjerenje u policiju varira tokom godina, s padom nakon referenduma 2007. i rastom do 2011. godine. Ipak, postoji blagi pad povjerenja u policiju u odnosu na 2011. godinu. **Građani/ke se osjećaju relativno bezbjedno** u Crnoj Gori, s izraženim rastom osjećaja lične bezbjednosti tokom vremena. Problemi bezbjednosti fokusiraju se na **narkomaniju, rasturanje droge i saobraćajne prekršaje**. Većina građana/ki je zadovoljna radom policije u rješavanju problema, ali se kao ključan problem ističe sporost reagovanja.

Saradnja i komunikacija s policijom su visoko ocijenjeni aspekti, s kontinuiranim napretkom tokom vremena. Građani/ke najbolje ocjenjuju **komunikativnost policijskih službenika/ca**, ali postoji prostor za unapređenje efikasnosti. Kontakt građana/ki s policijom se promijenio tokom godina, a **do većine kontakata dolazi tokom saobraćajnih kontrola ili prekršaja. Manje od četvrtine građana/ki prijavilo je neprijatnost u kontaktu s policijom**, što je manje nego prethodnih godina.

Analiza pokazuje **da postoji selektivnost u radu policije, naročito prema političkom kriterijumu i imovinskom stanju građana/ki**. Građani/ke često ne znaju kome da se žale ako im se ugroze prava. Oko 17% građana/ki imalo je lična iskustva s prekoračenjem policijskih ovlašćenja. Veći broj građana/ki smatra da su **pojedini policijski službenici/ce uključeni/e u organizovani kriminal**, a postoji zabrinutost u odnosu na **nedodirljive pojedince/ke u društvu**.

Veći broj građana/ki vjeruje da je **policija ispolitizovana i da radi u službi vlasti. Organizovani kriminal percipira se kao ozbiljan problem**, a većina građana/ki smatra da država nije dovoljno efikasna u borbi protiv njega. Postoje mišljenja da su **službenici/ce policije umiješani/e u organizovani kriminal**, a mnogi, takođe, ističu **problem nedodirljivih pojedinaca/ki**. Nakon smjene vlasti 2020. godine, većina građana/ki primjećuje blago poboljšanje rada policije.

